

SPRAWOZDANIE

DYREKCYI

C. K. REALNEGO GIMNAZYUM

JMIENIA FRANCISZKA JÓZEFA

w

DROHOBYCZU.

Za rok szkolny 1876.

WE LŹWOWIE.

Nakładem funduszu naukowego.

*Z drukarni Instytutu Stawropigianńskiego,
pod zarządkiem Stef. Hurczkowskiego.*

1876.

Treść (Inhalt):

1. Rуска poezya ludowa, mianowicie pod względem prozodyi (Die ruthenische Volkspoesie, insbesondere in Hinsicht auf die Prosodie), przez ks. Aleksego Torońskiego.
2. Wiadomości szkolne (Schulnachrichten), przez Dyrektora.

RUSKA POEZJA LUDOWA

mianowicie pod względem prozody.

Każdy naród, chociażby na najniższym stopniu oświaty stojący, nawet nie znający pisma, — ma swoje podania, przysłowia, przypowieści i pieśni, w których przechowują się wspomnienia z przeszłości tego narodu, jego zapamiętywanie się na świat i na życie ludzkie, kult religijny, i w ogóle przebijają się duch narodu. Jest to ustna literatura, którą posiada każdy naród, chociażby piśmienną literaturę nie miał, ponieważ, skoro tylko naród jaki istnieje, poczyni zaraz swoje myśli i uczucia słowami na zewnątrz wyjawia, i poczynione spostrzeżenia i doświadczenia, jakoteż przebyte koleje życia, w podaniach, przypowieściach, przysłowiach i pieśniach potoczności do przechowania podaje. — Literatura ustna starsza jest, aniżeli piśmienna, ponieważ, nim narodowi jakiemu znane było pismo, już miał on swoje podania i pieśni. Jak długo naród zostaje w pierwotnym stanie, tak długo ustna literatura jest własnością całego ogółu narodu, i gdy naród jaki wyrobi sobie sam oświatę (jak n. p. starożytni Grecy), natenczas literatura jego piśmienna zaczyna się rozwijać na podstawie ustnej; — lecz gdy oświata nadaną zostanie zewnątrz, natenczas literatura ustna odciąga się do tej warstwy narodu, która obcą oświatą jeszcze nie została tknięta, jak to u nowożytnych narodów europejskich, a mianowicie u Sławian było.

Długo żyła poezja ludowa u ludu prostego, wzdarczona od uczonego świata, uczeni bowiem uważali ją za coś niskiego, i niegodną bliższego zapoznania się z nią. Pierwszy uczonego, który uczonego światu otworzył obfitość poezji w pieśniach ludowych, był Herder, swoim dziełem: *Volks poesie*, później: *Stimmen der Völker* nazwanem, w którym między 162 pieśniami ludowymi, znajdują się także litewskie i sławiańskie, na niemiecki język tłumaczone. Od tego czasu zaczęli uczeni zapoznawać się z ustną literaturą ludową, i spisywać podania, pieśni, przypowieści, przysłowia i t. p. z ust ludu.

Naród ruski, który, pod względem literatury piśmienną, w rodzinie sławiańskich narodów podrzędne zajmuje stanowisko, posiada tak bogatą poezję ludową, jaką inne narody sławiańskie, w literaturze świetniejszej zajmujące stanowisko, poszczycić się nie mogą. ¹⁾ Lecz nie tylko bogactwem swoim odszczęgólnia się ruska poezja ludowa, — jest ona wielkiej wagi dla historyka, etnografa, filologa, poety i w ogóle każdego, kto chce poznać naród ruski, jego

¹⁾ Zauważał to już Wacław z Oleska, który w przedmowie do swego zbioru polskich i ruskich pieśni galicyjskich, zastanawia się nad przyczyną większej obfitości pieśni ludowych ruskich, jak polskich.

owę, sposób myślenia, dzieje i obyczaje, — słowem: jego przeszłość i terażniejszość, gdyż, jak wyraża się Gogol, ¹⁾ „pieśni są narodowi ruskiemu wszystkim, — jego poczyą, historiją i ojczyztą mogiła, kto ich nie zna, ten nie wie o przeszłości tego ludu.“

Poczya ludowa ruska doznała podobnego losu, jak i poczya innych narodów. Aż po koniec zeszłego wieku, nikt z uczonych nie zwrócił na nią uwagi. Żaden kronikarz starożytny nie zapisał nam ani jednej pieśni. Nawet tacy kronikarze, jak Grzegorz Hrabianka i Samoil Welyczko, ²⁾ którzy służyli w wojsku kozackim, nie zapisałi nam ani jednej z tych pieśni, które kozacy śpiewali o wojnach i sławnych rycerzach kozackich. Gdy jednakowoż świat uczony uwagę swoją zwrócił na ludową poczyą, od tego czasu i ruska poczya ludowa znajdowała należyte ocenienie u uczonych, i nie tylko Rusini sami, lecz także inni słowiańscy uczeni, a mianowicie Rossyianie, Polacy i Czech Czepakowski podejmowali prace około zbierania i wydawnictwa ruskich pieśni ludowych, podań i przysłów.

Już przy końcu zeszłego stulecia (1790) pomieszczono kilkanaście ruskich pieśni ludowych ³⁾ w rossyjskim śpiewniku: — takowe znajdują się także w rossyjskich zbiorach Pracza i Kałatylina (1810). — Książę Certelew wydał (1819) dziewięć dum i jedną pieśń: — Srezniewski w Zaporoskich Starożytnościach (Запорожская Старина) 1833—38 w Charkowie wydawanych, pomieścił kilkadziesiąt pieśni historycznej treści. — Ważniejsze jednakowoż są zbiory Maksymowicza i Metlińskiego. Michał Maksymowicz, były profesor uniwersytetu kijowskiego, po trzykroć zabierał się do wydania pieśni ludowych, mianowicie 1827., 1834. i 1849., lecz wszystkich pieśni, które miał zebrane, nie wydał. W roku 1834. posiadał ten uczony 2.500 pieśni zebranych. — Ambroży Metliński wydał r. 1854. w Kijowie obszerny zbiór ruskich pieśni ludowych, który zawiera w sobie przeszło 800 pieśni i odznacza się dobrym podziałem. — W zapiskach o południowej Rusi (Записки о южной Руси) w 1856. i 1857. przez Kulisza wydawanych, znajdujemy także znaczną ilość historycznych pieśni ludowych. W roku 1859. wydał pieśni ludowe Kostomarow, a obecnie zajmują się wydawnictwem ruskich pieśni historycznych, profesorowie uniwersytetu kijowskiego Antonowicz i Dragomanow. ⁴⁾

Także i w Galicyi były ruskie pieśni ludowe zbierane i wydawane. Najważniejsze tego rodzaju zbiory są: Wacława z Oleska polskie i ruskie pieśni galicyjskie wydane 1833. we Lwowie ⁵⁾: — Żegoty Paulego pieśni ludu ruskiego w 2 tomach (1840); — Kazimierza Józefa Turowskiego, dodatek do pieśni ludu polskiego i ruskiego (1846): — Józefa Łozińskiego ruskoje wesile (1835

1) О малороссійскихъ пѣсняхъ, въ журн. Министер. просв. 1834.

2) Hrabianka, półkownik Hadyacki, wydał swoje kronikę p. t.: „Исторія о презвѣной браши“ 1710. Samoil Welyczko, niegdyś pisarz wojska Zaporoskiego, napisał r. 1720 kronikę p. t.: „Сказаніе о войнѣ козацкой“ i t. d.

3) W obecnej rozprawie uwzględniam tylko pieśni ludowe.

4) Antonowicz i Dragomanow wydali dotychczas 2 tomy, w których są pomieszczone pieśni tak z dawniejszych zbiorów, jakoteż nigdzie jeszcze nie zapisane; pieśni są podzielone podług ważniejszych epok dziejów narodu ruskiego, do których się odnoszą; dodane są także warianty i objaśnienia historyczne.

5) Ruskich pieśni znajduje się tu 591: — w przedmowie jest pomieszczona bardzo ważna rozprawa o ludowej poezyi.

w Przemysłu); — Markiana Szaszkiewicza (1837)¹⁾: — Ignacego Halki pieśni weselne i obrzędowe z nad Zbrucza (1860 we Lwowie)²⁾; Hołowackiego³⁾).

Inne pomniejsze, lub mniej znane wydania pieśni ludowych pomijam, o tych tu wymienionych wspominałem tylko dla tego, aby wykazać, jak ruska poezya ludowa ściągała na siebie uwagę uczonych różnych czasów i okolie.

Wszyscy znamienitsi poeci i pisarze ruscy, jak Kotlarewski, Kwitka, Maksymowicz, Szewczenko, Kostomarow, Kulisz, M. Szaszkiewicz i inni, przysłuchiwali się pieśniom ludowym, spisywali takowe, i czerpali z nich natchnienie i wzory do swych utworów. Jan Kotlarewski⁴⁾, który otwiera nowoczesny peryod ruskiej literatury, przebierał się w ludowy strój, i tak podsłuchiwał pieśni ludowe, i spisywał takowe. To też znalazłszy w nich taką obfitość poezyi, śliczną dźwięczność mowy ludowej, malownicze obrazy, i śmiałe i trafne wyrazy, zerwał z martwą cerkiewszczyzną, którą dotąd pisano, i z owemi twardemi formami bez życia, w które przemocą przedtem starano się wlewać wiersze, — i zaczął składać wiersze w mowie żyjącej, i na sposób owego dźwięcznego rytmu, którego dosłyszał w poezyi ludowej. Tym sposobem dał Kotlarewski nowy kierunek ruskiej literaturze. — Lecz nikt tak nie pojął poezyi ludowej, i nikt nią się tak nie przejął, jak wielki wieszcz ruski Taras Szewczenko⁵⁾. I właśnie ta okoliczność postawiła go na świeczniku ruskiej literatury, że umiał pojąć ludową poezyą, i nią się przejąć, i z tej pojął ducha narodu ruskiego i jego dzieje. Gdy nam maluje charaktery historyczne, nie bierze kolorytu z tego lub owego kronikarza, lecz z poezyi ludowej, i nie przedstawia ich tak, jak je pojmywał kronikarz, lecz tak, jak je pojął geniusz narodowy. Nie wszyscy poeci ruscy szukali natchnienia i wzorów w ludowej poezyi, to też czytając ich poezye, zaraz czujemy różnicę między niemi, a poezyami owych wyżej wzmiankowanych ludowych poetów. Mogą one mieć głębokie pomysły, piękne obrazy, śliczne zwroty i ładną formę, jednakowoż naprzeciw poezyi Szewczenkowej wyglądają jak sztucznie założone ogrody z fontanami i wodospadami, naprzeciw czarującego widoku zielonych borów, bujnych niw, kwieciami upstrzonych łąk, wiśniowych sadów, okiem nieprzejrzanego stepu i huczących fal szerokiego Dniepru. Pod względem językowym są pieśni ludowe bardzo ważne. Nie zawierają bowiem prowincyalizmów, a natomiast mają wyrazy, które nas swoją trafnością zdumiewają. Na to, co w zwykłej mowie tylko przez opisanie wyrażamy, mają pieśni ludowe krótkie wyrazy, trafne i dobitne epitheta⁶⁾. Dla tego też wiersz Szewczenka płynie swobodnie i czysto, jak srebrny strumień z niewyczerpanego źródła.

Ruskie pieśni ludowe dają obfity materiał do uczonych badań. Wgłębiając się w ducha pieśni ludowych, historyk prostuje swój sąd, ponieważ patrzy na zdarzenia historyczne nie przez oczy kronikarza, lecz całego narodu⁷⁾, — filolog

1) W książce Русалка Диветрова. — 2) pod tyt. Народныя звичаи и обряды зь околиць надъ Збручемъ. — 3) wydawane w Petersburgu 1863—72. — 4) urodz. 1789 w Połtawie, umarł 1838. — 5) urodzony 1814 w Moryńcach, (nie w Kuryłowce jak dotąd mniemano) na Ukrainie, umarł 1861. — 6) cf. przedmowę Wacława z Oleska c. o.

7) Z pieśni ludowych nauczył się Szewczenko dziejów swego narodu, i na poezyi ludowej usunął swoje pieśni historyczne. Z dziejopisarzy zaś ruskich, pierwszy Kostomarow na podstawie poezyi ludowej rozkrył nowy pogląd na dzieje ruskiego narodu. — Antonowicz i Dragomanow wykazują, jak w poezyi ludowej wszystkie epoki dziejów ruskiego narodu, od epoki ksiąg Rurykowiczów, aż do dzisiejszych czasów są przechowane. (Историческія пѣсни малорусскаго народа. Кіевъ 1874 w przedmowie).

zbiera z nich najpiękniejsze wyrazy w leksykon, i poprawne formy i zwroty gramatyczne, — poeta nabiera natchnienia i kolorytu do swych poezyj, — badacz starożytności wydobywa z nich ślady pogańskich jeszcze czasów¹⁾. — Mimo to, że już od kilkudziesięciu lat uczeni i poeci zajmują się pieśniami ludowymi, nie są one jeszcze wszechstronnie zbadane. I tak n. p. kwestya dotycząca budowy wiersza, prawie zupełnie jeszcze nie jest zbadana. Zbieracze pieśni ludowych mieli dość trudu ze zbieraniem i uporządkowaniem pieśni, ich zajmowała więcęj strona gramatyczna, historyczna, leksykalna i estetyczna, aniżeli budowa wiersza. Niektórzy — zdaje się — nawet nie domyślali się pewnej prozody w ludowej poezji. Maksymowicz w przedmowie do drugiego wydania swych pieśni ludowych, obecnie przy końcu szóstego tomu ponieść swoje badania o prozody pieśni ludowych; — lecz obietnicy nie dotrzymał, ponieważ zapowiedziany szósty tom nie wyszedł. Metliński w przedmowie do swego zbioru pieśni, wspomina, że prozodya ruskich pieśni ludowych, oczekuje jeszcze umiejętnego zbadania, i podaje niektóre, jednakże tylko ogólne wskazówki dotyczące budowy wiersza. Zresztą nie wiadomo mi, aby kto ten przedmiot gruntownie rozebrał był, — a przecież i ta strona poezji ludowej jest bardzo zajmująca i ciekawa, — ponieważ tylko ludowa poezya zdoła nam dać odpowiedź na pytanie: jaka prozodya duchowi ruskiego języka jest odpowiednia?

Pod względem prozody należą ruskie pieśni ludowe na dwa główne rzędy podzielić. Do pierwszego rzędu kładę takie pieśni, których wiersz nie ma pewnej miary, i nie dostrzeże się w nich żadnego rytmu. Tu należą *dumy* i inne pieśni historyczne z 16- 17- i 20-zgłoskowym wierszem. Do drugiego zaś rzędu zaliczam takie pieśni, których wiersz ma pewną miarę, i po największej części, już w samem czytaniu pewny rytm słyszeć się może.

Duma budową wiersza odróżnia się od wszystkich innych pieśni, ta bowiem oprócz końcowego rymu, i to nie zawsze zachowywanego, nie zna żadnego pravidła prozody. Ponieważ *duma* jeszcze z innego względu między pieśniami ludowymi ważną odgrywa rolę, i od innych pieśni się odszczególnia, przeto uważam za stosowne, bliżej zastanowić się nad istotą *dumy*. Uważam to nawet za konieczne z tego powodu, że nieraz *dumami* nazwane bywają takie pieśni, które tej nazwy wcale nie zasługują, i że niektórzy istotę *dumy* szukają w tém, w czém ona nie leży. Tak n. p. w zbiorze ruskich pieśni Żegoty Paulego, *dumami* nazwane są takie pieśni, których by ani Maksymowicz, ani Metliński tą nazwą nigdy nie zaszczylicili.

Duma odznacza się piękną epiczną szerokością, — ona całkiem lekko wprowadza w zdarzenie, rozwija takowe przed naszymi oczyma, nie zamiecha niczego, i niema nagłych przechodów z jednego zdarzenia do drugiego: — gdy nawodzi różne osoby działające, lub mówiące, zawsze nadmienia, która osoba występuje i mówi, — często powtarza to, co już było, aby tylko na tém nie straciła jasność. Krótko powiedziawszy, — *duma* wszystko wypowiada, i nie zostawia niczego do własnego domyslenia się. — *Duma* odznacza się także zewnętrzną budową wiersza, jest ona bowiem w tym względzie zupełnie swobodną, nie przywiązana do żadnej miary, ani nawet do pewnej ilości zgłosek. Metliński nazywa wiersz *dum* swobodnym, do dźwięcznej prozy zbliżającym się. — Polowacki mówi, „że układ wiersza u *dum* jest szeroki, jak ukraiński *step*, jasny i

¹⁾ Autor rozprawy: „Світгляд українського народу“ / pieśni ludowych wysnuwa mytologią narodu ruskiego. cf. Правда rok 1876.

czysty, jak naddnieprzańskie niebo, swobodny, jak dusza kozacka.¹⁾ — Maksymowicz zaś tak wyraża się o dumie: „Duma od reszty ukraińskich pieśni odszczególnia się rozmaita i wolną miarą swoich wierszy, składających się z nierównej ilości tonicznych stóp, i z nieoznaczonej ilości zgłosek (od czterech do dwudziestu i więcej). Taka różnorodność wiersza stoi w związku z epiczną własnością ukraińskiej dumy.“ — W dumie napotyamy czterozgłoskowe wiersze obok dziesięcio... i dwudziestozgłoskowych, i nie tylko to, że tak różnorodne wiersze obok siebie stoją, — lecz nawet rymują się z sobą. — Rym bywa prawie zawsze zachowywany, lecz znajdują się także wiersze nie rymujące się n. p. w 3. dumie u Maksymowicza z r. 1849. pomieszczonej pod nadpisem: „Невобльники,“ wiersze 5. 6. 7. 8. i 9. nie mają rymu. — Często rymuje się po kilka wierszy razem, n. p. w 1. dumie u Maksymowicza z r. 1849. pod tytułem: „Одъбздъ козака зъ родини“ rymują się razem 19. 20. i 21. wiersz, i znów wiersze 24. 25. 26. 27. i 28. razem, — a w końcu trzy ostatnie wiersze także razem z sobą rymują się. W dumie 2. u Maksymowicza pod tytułem: „Тоска сеетры по братъ“ rymują się z sobą cztery pierwsze wiersze, i znów 13. 14. i 15. — Trafia się nawet do dziesięciu wierszy razem rymowanych. Rzadko znajduje się rym środkowy, jak n. p. w 29. wierszu dumy 4. u Maksymowicza, pod tytułem: „Схватка козака съ Татариномъ.“ Średniówki zwykle niema wiersz dumy. Tą zewnętrzną budową wiersza, różnią się dumy od opisowych pieśni rossyjskich i serbskich, które zachowują pewną ilość (10) zgłosek i średniówkę. — Co do ilości wierszy, różnią się dumy bardzo między sobą, n. p. u Maksymowicza 1849. piąta дума (Козакъ Голота) ma 26 wierszy, czwarta (Схватка козака съ Татариномъ) ma 34 wierszy, trzecia (Невобльники) 44, ósma (На смерть атамана Хведора Безрѣдного) 54, dziesiąta (На чорноморській походъ гетьмана Серпяги) ma około 400 w., — u Antonowicza i Dragomanowa pod Nr. 44. umieszczona дума (Буря на чорномъ моря) ma 171 w., pod Nr. 35 (Побѣгъ трехъ братей зъ неволѣ) 222 w., a pod Nr. 45. (Побѣгъ Самоила Кошки зъ турецкою неволѣ) 390 wierszy i t. d.

Maksymowicz pisze, że дума kwitnęła w XVI. i XVII. wieku. — Antonowicz i Dragomanow w przedmowie do swego zbioru historycznych pieśni tak piszą: „W tej epoce (od końca XV. do większej połowy XVI. wieku) złożyła się finalnie charakterystyczna forma ukraińskiej dumy. Jeżeli, jak to wszyscy przyznają, дума ukraińska swoją więcej miernie — prozaiczną, aniżeli wierszową formą podobna jest do pieśni Igora (Слово о полку Игоревѣ), którą można nazwać południowo-ruską dumą XII. wieku, nie posiadającą tylko rymu nowszej ukraińskiej dumy, to na każdy wypadek jest to charakterystycznym, że niektórzy kobzarze, dożywszy do naszych czasów, każdą dumę nazywali niewolniczym psalmem (*се невольницька псалма настоящего*). Zresztą i pieśń o Igorze, jest po większej części powieścią o niewoli braci Igora i Wsewłoda u Polowców.“²⁾ — Ja uważam dumę za ostatni objaw opisowego okresu poezyi ludowej. — Wiadomo bowiem, że poezya ludowa ma także swój historyczny rozwój. Jest ona tak dawna, jak sam naród, ponieważ, skoro tylko naród jaki żyć pocznie,

1) Три вступительныя преподаванія о русской словесности. Львовъ 1849.

2) Antonowicz i Dragomanow utrzymują, że, chociaż napad Batya na Rusz w XIII. wieku był ciężki, jednakowoż aż po zdobyciu Krymskiego Chanatu (1475), Mołdawii i północnego wybrzeża Czarnego morza przez Turków, nastąpiła epoka, w której miecz i bicz tatarski najbardziej ciążył nad Rusią.

zaraz swoje myśli i uczucia wyjawia słowem. Najdawniejsza poezya ludowa jest opisowa, ponieważ naród na dzieciennym stopniu umysłowego rozwoju stojący, wrażenia, jakich doznaje, wyjawia tak, jak ich doznaje, niczego w myśli nie zatrzymując. Ten opisowy okres trwa tak długo, dopóki nie nastąpią stałe, prawem określone stosunki społeczne, i naród nie postąpi w umysłowym rozwoju. Gdy to nastąpi, refleksya zaczyna brać górę, otwartość ustępuje, i pieśń opuszcza to wszystko, czego słuchający domysleć się może, i spieszy z opowiadaniem ku końcowi. Gdy opisowy okres minie, już więcej nie wróci się nigdy. — Ten opisowy okres u narodu ruskiego trwał długo, t. j. przeciągnął się aż do XVII. wieku, chociaż doznawał wstrząśnień, jak n. p. przez chrześcijaństwo, które rugowało pogańskie pojęcia, i starano się zastąpić je chrześcijańskimi, potem przez napad Tatarów, którzy palili miasta i wsie, i ludzi zabierali w ciężką niewolę, — nakoniec w wolnej kozaczyźnie występuje ostatni raz jeszcze w formie *dumy*, lecz już nie na długo. Obok *dumy* powstaje tak zwana pieśń kozacka (*пѣсня козацька* u Maksymowicza nazwana), która już nie posiada owęj epicznej szerokości *dumy*, i wolności w budowie wiersza. *Duma* odzywa się czém raz rzadziej, nakoniec w XVIII. wieku wymiera, — pieśń kozacka zaś wznaga się czém raz bardziej, i żyje dotychczas u ludu. Te pieśni kozackie można by porównać z balladami. — *Duma* już nie żyje w ustach ludu, Maksymowicz, Metliński i inni, zbierali je z ust bandurystów (kobzarzy), t. j. starców, którzy przy instrumencie bandurą (kobzą) zwanym, takowe śpiewali, — najwięcej po lewym brzegu Dniepru. Lecz i tych starców było czém raz mniej, z nimi wymierała i *duma*. Maksymowicz, gdy zbierał się do trzeciego wydania swoich pieśni ludowych w 1849. r. miał 30 *dum* zebranych, a później w liście pisanym do Kulisza, wyjawia życzenie, aby *dumy* czém prędzej były spisywane, ponieważ ze śmiercią owych czcigodnych starców zaginą. Ta okoliczność więc dowodzi moje powyższe twierdzenie, że *duma* jest ostatnim objawem epicznego okresu ruskiej poezyi ludowej. Za tem przemawia także i wiersz *dumy*. Najdawniejsza bowiem sławiańska poezya nie znała ani miary ani rymu,¹⁾ tak podobnież i najdawniejsza ruska poezya ludowa nie miała ani miary, ani rymu.²⁾ Jeżeli więc *duma* swoją wolnością w budowie wiersza odszczególnia się od wszystkich innych pieśni ludowych, — każe nam ta okoliczność wnosić, że *duma* należy jeszcze do owego dawnego okresu poezyi ludowej, kiedy jeszcze panowała wolność w budowie wiersza. Lecz, ponieważ *duma* po największej części zachowuje już rym, przeto wnosimy zdąd, że jest ona oraz ostatnim objawem owego dawnego — epicznego — okresu³⁾.

1) Wykłady professora Dra Miklosicha o poezyi sławiańskiej na uniwersytecie w Wiedniu w roku 1860.

2) cf. pieśń Igora (Слово о полку Игоревъ) z XII. wieku, w której niema ani miary, ani rymu. — Aksakowa „Богатыри времянь вел. кн. Володимера по рускимъ пѣснямъ.“ 1856.

3) Powyższemu twierdzeniu nie sprzeciwia się ta okoliczność, że w zbiorze pieśni historycznych Antonowicza i Dragomanowa, pieśni do najdawniejszych epok dziejów narodu ruskiego odnoszące się, zachowują rym, pewną ilość zgłosek, a może nawet i pewną miarę, ponieważ należy rozróżnić między formą a treścią pieśni. Treść (czyli przedmiot) pieśni może być najdawniejsza, gdy forma z czasem uległa zmianom. Że forma z czasem ulega zmianom, dowodzą warianty różnych pieśni i *dum*: — tak n. p. wspomniana już wyżej *duma* pod nazwą: „Побѣгъ трехъ братій зъ Азова,“ która powstaje z 222 wierszy, ma warianty nie tylko o znacznie mniejszej ilości wierszów (o 207, 180, 131 i 106 w.), lecz nawet o innej formie wiersza. — Zresztą pieśni odnoszące się do najdawniejszych epok dziejów ruskiego narodu u Antonowicza i Dragomanowa, nie dotyczą pewnych zdarzeń lub osób historycznych, tylko w ogóle rysują obraz życia, dziejów i stosunków owych epok.

Dumy są osobiście pod względem historyi bardzo ważne.

Po dumie pod względem prozody, następują inne pieśni (po większej części historyczne), które zachowują pewną ilość zgłosek i rym, lecz żadnego metrum w nich dostrzedz nie mogłem: — nawet średniówki regularnie nie zachowują. Wiersz tych pieśni jest długi, powstaje z 16, 17, 18, 19 i 20 zgłosek. Pod względem prozody stanowią one poniekąd przechód od dum do pieśni miarowych.

We wszystkich innych pieśniach ludowych znajdujemy oznaczoną ilość zgłosek i rym starannie zachowany, — także słyszymy w nich rytm, który naprowadza nas na domysł, że w nich pewna miara panuje.

Aby zbadać wiersz ruskich pieśni, potrzeba dwóch warunków, a mianowicie trzeba znać 1) akcent ruskiej mowy, i 2) melodyą pieśni. — Znajomość akcentu jest dla tego potrzebna, ponieważ ruska mowa niema z natury długich i krótkich samogłosek, tylko długość i krótkość opiera się wyłącznie na akcentcie. Wprawdzie gramatycy wieku XVI. (Laurenty Zyzani) i XVII. (Melecysz Smotrycki) chcieli wprowadzić metrykę grecką w ruskich wierszach,¹⁾ podzielili samogłoski na krótkie i długie, lecz takie wierszowanie niema podstawy w duchu ruskiej mowy, i dla tego przyjąć się nie mogło. Akcent więc stanowi podstawę ruskiej prozody, a ponieważ akcent nie zawsze spoczywa na tej samej zgłosce, tylko spoczywać może na ostatniej, przedostatniej, trzeciej, a nawet czwartej od końca, — przeto już z natury powstają różne stopy. — Melodyą zaś potrzeba znać dla tego, że pieśni ludowe nie tworzą się podług pewnej obranej miary, aby je potem w nuty ułożyć i śpiewać, lub deklamować, — lecz powstają razem ze śpiewem. Melodya zastępuje miejsce obranej miary, — melodya i słowo płyną z jednego i tego samego natchnienia. Pieśń i melodya są utworem jednej chwili. Przyjemne, czy nieprzyjemne uczucie przelewa się w słowo i melodyą razem, i tak powstaje pieśń: — melodya porządkuje słowa w ten sposób, aby powstał pewny rytm w pieśni. — Melodya nie wszystkie akcentowane zgłoski w jednakowy sposób podnosi, niektóre z nich podnosi dobitniej, innych zaś, chociaż nie są akcentowane, nie odszczególnia. Tylko nigdy nie może melodya nieakcentowanej zgłoski podnosić, ponieważ to razilo by ucho. Metliński udowadnia to na wielu przykładach.

Metliński, który dobrze znał akcent i melodyą ruskich pieśni, na podstawie poczynionych spostrzeżeń utrzymuje, że w pieśniach ludowych na jedną stopę idą dwie lub cztery zgłoski. Dwuzgłoskowe stopy przychodzą zwykle tylko przy końcu wiersza, lub przed średniówką, i są albo jamby (◡ ◡), albo trocheje (◡ ◡); czterozgłoskowe zaś stopy mają tylko jedną długą zgłoskę, i nią jest zwykle trzecia, czasem druga zgłoska w stopie (◡ ◡ ◡ ◡ albo ◡ ◡ ◡ ◡). — Aby się przekonać, czyli twierdzenie Metlińskiego jest prawdziwe, przypatrzmy się kołomyjce, na której, jak pisze M. Konopaska w swojej rozprawie o sławiańskiej muzyce,²⁾ gruntuje się cała ruska muzyka, i w której koncentrują się wszystkie utwory ruskiego śpiewu ludowego. Gdy przysłuchamy się melodii kołomyjki, przekonamy się, że melodya bierze cztery zgłoski na jeden takt, i w tym takeie tylko jedną zgłoskę dobitniej podnosi, i to zwykle trzecią, tak, że miara dobrej kołomyjki jest następująca: ◡ ◡ ◡ ◡ ◡ ◡ ◡ ◡ ◡ ◡. Kołomyjki z pierwszą,

1) Drudzy znowu składali wiersze syllabiczne, o pewnej ilości zgłosek, bez względu na długość lub krótkość.

2) Pomieszczona w „Iludebnich Listech,» a recenzya w „Svetozore 1874; — także Правда 1875 Nr. 13.

albo czwartą długą zgłoską, nawet by śpiewać nie można. U wielu pieśni już sam rytm, który przy czytaniu słyszeć się daje, naprowadza nas na ten wniosek, że cztery zgłoski na stopę liczyć należy. Lecz znajdujemy w pieśniach także stopy składające się z trzech zgłosek, najczęściej amfibrachy $\cup \underline{\cup}$, czasami także daktyle $\underline{\cup} \cup \cup$ i anapesty $\cup \cup \underline{\cup}$. Z tego rodzaju stóp powstają 15. 14. 13. 12. 11. 10. 8. 7. 6. 5. i 4-zgłoskowe wiersze; z połączenia zaś jedno- lub różnorodnych wierszy powstają strofy.

Miary znajdujące się w pieśniach ludowych dzielę na pojedyncze i złożone.

A) Miary pojedyncze.

Tu zaliczam takie pieśni, w których wszystkie wiersze tę samą miarę mają.

I. Wiersze z parzystą liczbą zgłosek.

1. Wiersz czternastozgłoskowy. Ten wiersz jest najwięcej rozpowszechniony, powstaje on z trzech peonów i jednego trochea, i ma średniówkę po 8. zgłosce. W peonie jest najczęściej trzecia, a czasem druga zgłoska długą. Rym jest zawsze żeński.

$$\begin{array}{c} \cup \underline{\cup} \cup \quad | \quad \cup \underline{\cup} \cup \quad | \quad \cup \underline{\cup} \cup \quad | \quad \underline{\cup} \cup \quad 1) \\ (\cup \underline{\cup} \cup) \quad | \quad (\cup \underline{\cup} \cup) \quad | \quad (\cup \underline{\cup} \cup) \quad | \quad \underline{\cup} \cup \end{array}$$

n. p. Стѣнь широкій край далѣиій милогó не бачу²⁾
 Якъ згадію : слова ёго то все тóльки плачу
 Говорили | менѣ люде | що ты йншу | маєшь

W tych tu przytoczonych wierszach, tylko zgłoski akcentem oznaczone bywają w śpiewie dobitniej podniesione, podczas gdy inne akcentowane zgłoski, jak: стѣнь, край, якъ, менѣ, ты, które także długimi być mogą, w śpiewie nie bywają odszczególnione, i dla tego w stosunku do tamtych, krótkimi się wydają.

W tego rodzaju wierszach, średniówka bywa starannie przestrzegana po 8. zgłosce, a rym jest zawsze żeński. Jeżeli by nam odnośnie do rymu wskazano na takie wiersze, jak n. p. następujące:

Не курила | не топила на припечку жаръ — жаръ,³⁾
 А якъ выйду | изъ Ивницъ комуєь буде | жалъ — ,

gdzie rym wydaje się być męskim, to musimy odpowiedzieć, że w pierwszym wierszu akcent leży na pierwszym słowie жаръ, zaś w drugim wierszu brakuje krótkiej zgłoski na końcu, którą melodia łagodnym i powolnym spuszczeniem głosu wynagradza, tak, że w śpiewie ten brak czuć się nie daje.

W zbiorze Metlińskiego znajduje się do 70 pieśni na tę miarę.

1) Przykłady, które tu przytaczam, są wyjęte z Metlińskiego zbioru pieśni ludowych. Ponieważ ortografia, której używa Metliński, zupełnie się różni od używanych obecnie, tak etymologicznej, jak i fonetycznej ortografii, i utrudnia czytanie, przeto zmieniłem takową na używaną u nas w szkolnych książkach.

2) Str. 64. — 3) str. 16.

2. Bardzo często bywa powyższa miara na dwie części rozłożoną, tak, że ośm pierwszych zgłosek do średniówki, tworzą pierwszy wiersz, sześć zaś następujących, drugi wiersz.

oo - o | oo - o
oo - o | - o

Изаа горы | вѣтеръ вѣе ¹⁾
Жито поло | вѣе,
На козака | худа слава
Що робить не | вмѣе...

Плыви, плыви | селезеню ²⁾
Противъ воды | тихо,
Не йди дѣвко | за удовця,
Буде тобѣ | лихо...

Że ta miara niezem innym nie jest, jak tylko powyższą miarą na dwie części rozłożoną, pokazuje sam rym, który tylko w 2. 4. 6. 8... wierszu napotykamy. — Jednakowoż mamy także pieśni tej miary, w których rymują się 1. z 3; 2 z 4. i t. d. n. p.

У городъ | хмелинонька ³⁾
Грядки усти | лаяе
Промѣжь людьми | дѣвчинонька
Ой гѣрко ры | дае.

Щожь хмелина | зелсенька,
Що не вьеться | вѣ гору?
Щожь дѣвчина | молоденька?
Проклинае | долю...

Tę miarę zachowują najczęściej pieśni kozackie (пѣсни козацьки), o których była mowa wyżej.

3. Niektóre 14-zgłoskowe pieśni rozpadają na dwie równe części po siedm zgłosek; — po siódmej zgłosce jest średniówka, każda znowu część składa się z dwóch stóp, z których pierwsza powstaje z czterech, druga zaś z trzech zgłosek, n. p.

Налетѣли | голубы | изъ чужої | стороны, ⁴⁾
Сѣли - пали | голубы | у вдовоньки | у дворѣ,
У вдовоньки | у дворѣ | та жалѣбно | загули.
Не гудѣте | голубы | не клопочѣть | головы...

Osobliwością w tych wierszach jest rym męski, który w wyżej przytoczonym metrum nigdy nie przychodzi.

4. Znaczna ilość pieśni powstaje z dwunastozgłoskowych wierszy, które średniówka po szóstej zgłosce na dwie równe części dzieli. Każda połowa powstaje z jednego peona i trochea.

oo - o | - o | oo - o | - o
(o - oo) | (o -) | (o - oo) | (o -)

Прилетѣла | павя | вѣ головочкахъ | пала, ⁵⁾
Вѣ головочкахъ | пала | дай защебе | тала
Пріѣхала | мила | вѣ головочкахъ | сѣла...

Пѣйду я вѣ са | дочокъ | да вырву ли | сточокъ ⁶⁾
Да зѣву вѣ | ночокъ | пущу на ста | вочокъ,
Хто вѣнокъ | пѣйме | той мене | вѣзьме...

1) str. 40. — 2) str. 49. — 3) str. 79. — 4) str. 277. — 5) str. 104. — 6) str. 19.

W tego rodzaju pieśniach często napotyamy środkowy rym, jak to na przytoczonych tu przykładach widać.

Uwagi godnym jest męski rym w drugiej pieśni.

5. Niektóre 12-zgłoskowe wiersze nie mają średniówki, powstają one z trzech peonów:

0 - 0 00 - 0 | 00 - 0

Чи ве́дмъ лю́дямъ | изъ кохана́ | такъ ся дѣе? ¹⁾
Очи не спя́ть | се́рце стигне́ | дуна́ мѣбе...

6. Dwunastozgłoskowe wiersze często przychodzą na przemian z czterna-
stozgłoskowymi, i nawet się rymują, pomimo nierównej ilości zgłosek.

00 - 0 0 - 0 00 - 0 | 00 - 0 0 - 0 | 00 - 0 0 - 0

Ой живу́ я | живу́ || по́дъ Божо́ю | властїю ²⁾
Ой плачу́ я | и рыдаю́ || по́ сво́йму не | сча́стью.
Ой плачу́ я | плачу́ || сво́и лѣта | трачу́
За дрѣ́бными́ | слезо́вками́ || свѣто́вкѣ не | ба́чу...

Ой на горѣ́ | жито́ || и въ доли́нѣ́ | жито́, ³⁾
По́дъ бѣло́ю | березо́ю || козаче́нкѣ | вбито́.
Ой уби́то | вбито́ || затя́гнуто | въ жито́,
Черво́ною | кита́йкою́ || личе́нкѣ | вскры́то...

7. Dziesięciozgłoskowy wiersz różnie daje się podzielić.

a) średniówka po piątej zgłosce dzieli wiersz na dwie równe części.

Ой ты соловѣ́й | пташе́чко ми́ла ⁴⁾
Ой не щече́чи | садо́мъ летю́чи,
Ой не оббыва́й | рано́й росы́,
Нехай обобѣ́е | матю́нка мо́ла...

И вчера́ не бу́вь | и те́перь не бу́вь ⁵⁾
Де́сь мо́й ми́ленькі́й | обо́мнѣ забу́вь...

b) niema średniówki, wiersz powstaje z trzech stop

00 - 0 0 | 00 - 0 0 | 0 - 0
(0 - 00) | (0 - 00) | (0 -)

Тихо, тихо́ | Дуна́й воду́ | несе́ ⁶⁾
А не тихше́ | дѣв́ка ко́су | че́ше
Вона че́ше | да на Дуна́й | несе́...

Якъ прїѣ́хавъ | мо́й ми́ленькі́й | съ полт ⁷⁾
Та́й зашлака́въ | кра́й кони́ка | сто́я:
Де́сь ты ми́ла | лежала́ не | ду́жа
Що́ не вы́шла | до сво́его | му́жа .

¹⁾ str. 28. — ²⁾ str. 65. — ³⁾ str. 102. — ⁴⁾ str. 245. — ⁵⁾ str. 51. — ⁶⁾ str. 14. —
⁷⁾ str. 270.

c) Inne dziesięciozłogkowe wiersze dają się lepiej w następujący sposób podzielić :

— — — | — — | — — —
(— — — | — — | — — —)

Ой за гаємь | гаємь | зелененькимь ¹⁾
Та йде Дунай | не ти | хій, быстренькій
Надъ Дунаємь | явѳръ | зелененькій
Пѳдъ яворомь | коникь | воронській,
А на кони | козакь | молоденькій...

d) Nareszcie inne dziesięciozłogkowe wiersze zdają się mieć średniówkę po czwartej złogsee, i można je podzielić na trzy stopy, z których pierwsza powstaje z czterech złogsek, zaś druga i trzecia z trzech.

— — — — | — — — | — — —
(— — — — | — — — | — — —)

Ой мы поле оремо оремо ²⁾	Дубовая дощечка дощечка, ³⁾
Ой мы жито сѳємо сѳємо,	Тамъ ходила галечка галечка,
А мы конѳ пустимо пустимо,	Цебромъ воду носила носила,
А мы конѳ займемо займемо,	Дѳбрѳвоньку гасила гасила...
А мы конѳ выкунимъ выкунимъ.	

8. Dziesięciozłogkowy wiersz przychodzi czasem na przemian z dwunastozłogkowym.

Ой чому не | приішовъ || чому не при | вхавъ? ⁴⁾
Якъ я тобѳ серденько велѳла,
Чи коня не маєшь, || чи дорѳжки не знаєшь?
Чи матуся вхать не звелѳла?
И кониченька маю || и дорѳженьку знаю,
И матуся вхать повелѳла...

9. Bardzo rozpowszechniony jest ósmiozłogkowy wiersz. Powstaje on najczęściej z dwóch stóp (peonów). Ta miara bywa regularnie przez cały wiersz zachowana, i daje piękny rytm, który już przy czytaniu harmonijnie o niego uderza.

— — — — | — — — —

Люблю Ляшка | люби дошо ⁵⁾
Люби серце | не борошо.
По садочку | прохожаю ⁶⁾
Сама себе | розважаю
Кого люблю | дай не має
И не має | и не буде...

Tę miarę mają bardzo często pieśni kozackie, n. p. w zbiorze Antonowicza i Dragomanowa str. 270, 274, 286—291, 296—306.

1) str. 260. — 2) str. 296. — 3) str. 297. — 4) str. 31. — 5) str. 9. — 6) str. 59.

Inne ośmiozgóskowe wiersze dają się lepiej na trzy stopy podzielić:

Ой гоств мой зазванй ¹⁾	На що ты мене скарала,
Ой очи мой заспанй,	За ланця мене вбдала...
Ой мати моя старая,	

10. Dość często przychodzi sześciogłoskowy wiersz: $\circ - \circ\circ | - \circ$

Ой Марку мой Марку, ²⁾	Чи не вбдасть Мати?
Щось маю ка зати:	Чи не вбдасть мати,
Сватай мене Марку,	Будемь мандру вати...

Także daje się on czasem podzielić na dwie równe stopy:

Сидьла Русалка ³⁾	У жьночокь намьтокь
На кривої березь	У дьточокь сорочокь..
Проєила русалка	

11. Nareszcie mamy i czterogłoskowy wiersz: $- \circ | - \circ$

Ходе Илля ⁴⁾	Зь того колосочка
На Ва сила	Жита бочка
Куды махне	Добрий вечерь...
Жито пахне	

II. Wiersz o nieparzystej ilości zgłosek.

12. Piętnastozgóskowy.

a) ze średniówką po 8. zgłosce: $\circ\circ - \circ | \circ\circ - \circ || \circ\circ - \circ | \circ - \circ$

Ой за яромь | брала я лёнь || всю долину | сходила⁵⁾
 Нема того | тай не буде || кого вьрно | любила.
 Ой прилени | прилени || ты мой милый | до мене,
 Ные, ные | занывае || мое серце | безь тебе...

b) ze średniówką po 6. zgłosce: $\circ\circ - \circ | - \circ || \circ - \circ\circ | - | \circ - \circ$

Ой избйди | збйди || ты зорнько | та | вечьрняя,⁶⁾
 Ой выйди | выйди || дьвчинонько | мо | я вьрняя.
 Не подоба | збйць || изь вечора | та | выходити,
 Не подоба | дьбйць || до козака | та | выходити ..

Piętnastozgóskowy wiersz najczęściej przychodzi w połączeniu z innymi, tak n. p. z 17-zgóskowym:

Ой хмелю мой хмелю || та де ты зимувавже?⁷⁾
 Ой зимувавь я у темному лузь, да й не розвивався.
 Охь и сыну мой сыну || де ты нбчку ночувавже?
 Охь и ночувавь я вь своси матьнки, да й не розбувався.

Nie każdy piętnastozgóskowy wiersz daje się podzielić.

13. Trzynastozgłoskowy wiersz rzadko kiedy samoistnie przychodzi, najczęściej tylko w połączeniu z innymi. W pieśni na str. 321. pomieszczonej, od trzeciego wiersza począwszy, są wszystkie trzynastozgłoskowe, które by można w ten sposób podzielić: $\circ\circ - \circ\circ | \circ\circ - \circ\circ || \circ\circ - \circ\circ | -$

Ой чужая | сторононька || безъ вѣтру шу | мить,
 Чужій батько | чужа мати || не бье, то бо | лить.
 Тільки ходить | по свѣтлонцѣ || та все гомо | вить :
 Ой ледащо | невѣсточка || не хоче ро | битъ,
 Тільки спати | та гуляти || хороше хо | дить...

W połączenia z piętnastozgłoskowymi:

Ой я мѡлодая, сюю нѡчку не спала ¹⁾
 Ой я свого миленького изъ гуляннячка ждала...

W ogóle należy zauważać, że 15, 13 i 11-zgłoskowe wiersze napotkać można między 14, 12 i 10-zgłoskowymi, gdyż jedna krótka zgłoska może albo brakować, albo być za więcej; brakująca bywa w śpiewie przez przeciągnięcie poprzedzającej dłuższej uzupełniona, ponad nadliczbową zaś melodya lekko przechodzi, tak, że się jej nie słyszy.

14. Dziewięciozgłoskowy wiersz:

Ластѡвочка перепелочка ²⁾	И коровы потелили ся
Пѡдлетѣла пѡдъ окенечко :	И овечки покотилися...
Очкнися господиначко,	

Tym wierszom zdaje się odpowiadać miara: $\circ\circ - \circ\circ | \circ\circ - \circ\circ | \circ$, następującym zaś ta miara: $\circ\circ - \circ\circ | \circ\circ | \circ - \circ\circ$

Ище сонце не зыходило ³⁾	Приходила моя рѡдная,
Щось до мене да приходило,	Вона въ мене не обѣдала
Приходила моя матюнка,	Только мене да вѡдвидала...

Przy następującej znown pieśni sam rytm naprowadza nas na taki podział: $\circ - \circ\circ | - \circ\circ | \circ\circ\circ\circ$

Не стоїи — дубе при дорозѣ ⁴⁾	Зъ ночи до ночи на работѣ
Тамъ тобѣ дубе горе буде,	Прійде до дому у скорботѣ
Якъ тої не вѣстцѣ у свекрухи,	Стань собѣ дубе у садочку...

W następującej zaś pieśni mielibyśmy taką miarę:

$\circ\circ - \circ\circ | \circ - \circ\circ | \circ - \circ\circ$
 ($\circ - \circ\circ | - \circ\circ | \circ - \circ\circ$)

Гѡловонько моя бѣдная ⁵⁾	Головочку необ вязану
Въ мене мати та не рѡдная	Тільки лычкомъ пѡдїе резану
Пошляе рано по воду	Побачила рѡдна матїнка...
Незобуту не зо дягнуту	

Niektóre dziewięciozgłoskowe wiersze dadzą się podzielić na trzy stopy amfibrachiczne: $\circ - \circ\circ | \circ - \circ\circ | \circ - \circ\circ$, n. p.

Летѣла | сорока | зъ висока ⁶⁾

¹⁾ str. 287. — ²⁾ str. 341. — ³⁾ str. 288. — ⁴⁾ str. 301. — ⁵⁾ str. 273. — ⁶⁾ str. 30.

Dziewięciozgłoskowy wiersz przychodzi także między innymi, tak n. p. w pieśni „Сирѣтно“ str. 367 między osmio- i dziesięciozgłoskowymi, a mianowicie dziewięciozgłoskowymi w tej pieśni są wiersze: 3, 4, 10, 11, 13, 14 i 15.

15. Siedmio- i pięciozgłoskowy wiersz :

oo - o | o - o oo - o | -
(o - oo | oo -) (o - o | o -)

Пу́те, пу́те | до межи ¹⁾
Варни́чки | у дежи
Ой пу́те | робить
Себе не | барить ..

Тума танчо́к | води́ла ²⁾
Що выведе | то й стане
На дв́очок | погляне...

Ой чия́ то | борода ³⁾
Чорны́м шолко́м | облита
Ивано́ва | борода
Чорны́м шолко́м | облита
Сиди́ть півне́в | на коні
Диву́ється | боро́дѣ
Ой диво́жь | менѣ
Объ сви́ бо | ро́дѣ
Ой чий же́ то | че́ладинь ?
Ой нашъ на́не | нашъ,
Обжи́ночки | въ на́сь...

Siedmio- i pięciozgłoskowe wiersze przychodzą najczęściej w miarach stroficznych, o których będzie mowa niżej.

B) Miary złożone.

Wyżej przytoczone miary pojedyncze łączą się w różnych kombinacjach, które się peryodycznie powtarzają, i w taki sposób powstają strofy, składające się z kilku krótszych i dłuższych wierszy.

1. Po dwóch 12-zgłoskowych wierszach następują dwa 10-zgłoskowe.

oo - o | o - o || oo - o | - o
oo - o | o - o || oo - o | o - o
oo - o | o - o || oo - o | o - o
oo - o | o - o || oo - o | o - o

Зава́дивъ я ко́ня | за́вжджу дру́гого ⁴⁾
Скажи́ се́рце | правду | а що́ буде | зъ то́го ?
А чи́ будешъ | ты́ моя, а́ чи́ нѣ ?
Не су́ши — | се́рде́нька — | ме́нѣ...

W ostatnim wierszu, w pierwszej i drugiej stopie brakuje po jednej krótkiej zgłosce, które sobie melodia uzupełnia.

Сивы́й со́колонько́ | по полю́ лѣтае, ⁵⁾
На сво́ихъ ро́скона́хъ | паро́ньки не мае
А́ я мо́лодь | въ свѣ́тъ га́ даю,
Що́ я со́бѣ | паро́ньки не маю...

Да ко́хавъ мене́ | ба́тько | якъ бѣ́ду́ то́полю ⁶⁾
О́ддала́ мене́ ма́ти | въ́ тяжку́ю нево́лю,
Ой же́ ма́ти, що́ ты́ га́дала
Що́ за не́люба́ | за́мѣжь да́вала...

Бу́ло не́ рубати́ | у́ полѣ́ то́полѣ
Бу́ло не́ сватати́ | мене́ мо́лодох,
Ой же́ ма́ти | и пр.

1) str. 326. — 2) str. 327. — 3) str. 325. — 4) str. 46. — 5) str. 45. — 6) str. 273.

2. Po dwóch dwunastozgłoskowych następują dwa ośmizgłoskowe i jeden pięćzgłoskowy wiersz.

~ - ~ ~ | ~ - ~ || ~ ~ - ~ | - ~
 ~ ~ - ~ | - ~ || ~ ~ - ~ | - ~
 ~ ~ - ~ | ~ ~ - ~
 ~ ~ - ~ | ~ ~ - ~
 ~ - ~ | - ~

Скажи мѣнѣ правду мое серденятко ¹⁾
 Которая зелень пайпершь процвѣтае?
 Чи кратчастый барвѣночокъ,
 Чи запашный василецокъ.
 Чи повна рожка?

Кратчастый барвѣночекъ сады устылие
 Запашный василекъ три запаха мае,
 А надъ тую повну рожку,
 А надъ тую червоную,
 Па свѣтѣ не мае...

3. Po dwóch dwunastozgłoskowych wierszach następuje jeden siedmio- i jeden dziewięćzgłoskowy.

Не выйду козаче не выйду собою, ²⁾
 Не буду стояти сей вечеръ съ тобою,
 Ой радабъ я стояти
 Не пускае мати изъ хаты.

Коло вѣкна стою дробни слѣзы роноу,
 Дробни слѣзы роноу слова не промовлю,
 Промовъ сердце словечко
 Якъ мы любили ся двоечко...

4. Po dwunastozgłoskowym wierszu następuje siedmizgłoskowy.

И любивъ, и кохавъ собѣ двѣчину мавъ ³⁾
 И теперъ покидаю.
 Покидаешъ мене серденятко мое.
 Ой комужь поручаешъ?
 Поручаю тебе серденятко мое
 Милосердиному Богу...

5. Po dziesięćzgłoskowym wierszu następuje siedmizgłoskowy.

Да туманъ подемъ да туманъ подемъ ⁴⁾
 Да туманъ туманится.
 Да туманъ яромъ да туманъ яромъ
 Да туманочку трѣшки...

~ | ~ ~ - ~ || ~ | ~ ~ - ~
 ~ ~ - ~ | ~ ~ - ~

Ты по семъ боцѣ я по томъ боцѣ ⁵⁾
 Передайся до мене
 Ты чорнявая ку черявая
 Не здавайся на мене

Я любивъ тебе я кохавъ тебе
 А якъ батько двѣтину
 Изъ вяливъ себе изъ сушивъ себе
 А якъ вѣтеръ былину..

Po dziesięćzgłoskowym wierszu następują dwa siedmizgłoskowe i jeden pięćzgłoskowy:

Матусь не бойсь сѣдай на мой возъ ⁶⁾
 Та поѣдъ мѣ у той край
 Де хорошиѣ обычай
 Мурованый дѣмъ ..

¹⁾ str. 361. — ²⁾ str. 53. — ³⁾ str. 25. — ⁴⁾ str. 87. — ⁵⁾ str. 12. — ⁶⁾ str. 30.

7. Po ośmiozgłoskowym wierszu następuje jeden sześciozgłoskowy i jeden siedmiozgłoskowy. Jest to właściwie ta sama miara, o której już wyżej przy miarach pojedynczych pod nr. 2. była mowa, tylko że drugi wiersz powtarza się przybrawszy z początku jeszcze jedną zgłoskę.

~ ~ ~ ~ ~ ~ ~ ~	Розвивайся сухий дубе ¹⁾
~ ~ ~ ~ ~ ~ ~ ~	Завтра морозъ буде
~ ~ ~ ~ ~ ~ ~ ~	Гей завтра морозъ буде...

8. Po siedmiozgłoskowym wierszu następuje sześciozgłoskowy.

~ ~ ~ ~ ~ ~ ~ ~	Коло коло Дунаю ²⁾	На буйную фидечку
~ ~ ~ ~ ~ ~ ~ ~	Дѣвчина гу ляе	Спильна погля дае...

9. Po dwóch lub trzech sześciozgłoskowych wierszach następuje jeden dziesięciozgłoskowy.

~ ~ ~ ~ ~ ~ ~ ~	И по сей бѣкъ гора ³⁾
~ ~ ~ ~ ~ ~ ~ ~	И по той бѣкъ гора
~ ~ ~ ~ ~ ~ ~ ~	А межъ тыми крутыми го рами
~ ~ ~ ~ ~ ~ ~ ~	Котилась — зоря
~ ~ ~ ~ ~ ~ ~ ~	Ой тожь не — зоря
~ ~ ~ ~ ~ ~ ~ ~	Ой тожь не — ясна
~ ~ ~ ~ ~ ~ ~ ~	Ой тожь моя молода дѣв чина...

10. Po pięciozgłoskowych wierszach następują ośmiozgłoskowe.

~ ~ ~ ~ ~ ~ ~ ~	И туда гора ⁴⁾	На горѣ горѣ ⁵⁾
~ ~ ~ ~ ~ ~ ~ ~	И туда гора	Ѣдутъ Мязурѣ
~ ~ ~ ~ ~ ~ ~ ~	Помежь тыми гороньками	Ѣдутъ, Ѣдутъ Мазурочки,
~ ~ ~ ~ ~ ~ ~ ~	Сходила зоря	Везуть, везуть барвѣночки...
~ ~ ~ ~ ~ ~ ~ ~	Ой тожь не зоря	
~ ~ ~ ~ ~ ~ ~ ~	Ой тожь не ясна	
~ ~ ~ ~ ~ ~ ~ ~	Ой тожь моя дѣвчинонька...	

11. Po pięciozgłoskowym wierszu następuje sześciozgłoskowy, a za tym siedmiozgłoskowy, — pięciozgłoskowy wiersz rymuje się z sześciozgłoskowym, zaś siedmiozgłoskowe rymują się z sobą.

~ ~ ~ ~ ~ ~ ~ ~	Ой чомъ не прійшовъ, ⁶⁾	Чи коня не мавъ.
~ ~ ~ ~ ~ ~ ~ ~	Ой чомъ не пріѣхавъ	Чи дорѣжки не знавъ,
~ ~ ~ ~ ~ ~ ~ ~	Якъ я листы писала?	Чи мати не пускала?...

To są metra, które na podstawie zbioru Metlińskiego z pieśni ludowych wydobyć zdołałem. W końcu robię jeszcze tę uwagę, że, jeżeli już w sztucznej poezji rzadko znajdujemy wiersz, który by do końca tę samą miarę zachował, ponieważ bardzo często jamby zmieniają się z trocheami, amfibrachy z daktylami i anapestami; — to tém mniej żądać możemy, ażeby ludowa poezya raz obraną miarę niezmiennie przez całą pieśń zachowała. Jednakowoż znajdujemy bardzo wiele pieśni ludowych, które tę samą miarę niezmiennie aż do końca zatrzymują.

W Drohobyczu, dnia 1. maja 1876.

Aleksy Toroński.

¹⁾ str. 21. — ²⁾ str. 77. — ³⁾ str. 34. — ⁴⁾ str. 35. — ⁵⁾ str. 29. — ⁶⁾ str. 32.

Wiadomości szkolne.

A) Grono nauczycieli.

- 1. Jan Kerekjarto**, dyrektor gimnazjum, zawiadowca biblioteki dla nauczycieli, uczył matematyki w VII i VIII klasie — 5 godz. tyg.
- 2. Ks. Aleksy Toroński**, profesor religii dla uczniów obr. gr. kat. i ekshortator, uczył religii we wszystkich 8 klasach i języka ruskiego w V i VI klasie — 20 godzin tyg.
- 3. Ks. Andrzej Drażek**, profesor religii dla uczniów obrz. rzym. kat. i ekshortator, uczył religii we wszystkich 8 klasach i matematyki w II klasie — 19 godz. tyg.
- 4. Emeryk Turezyński**, profesor, członek Komisji fizyograficznej w Krakowie i Towarzystwa zool-botanicznego we Wiedniu, uczył historii naturalnej w Ia, Ib, II, V i VI klasie; matematyki w III i IV klasie — 19 g. tyg.
- 5. Seweryn Arzt**, profesor, członek Rady powiatowej, uczył historii powszechnej w V, VI, VII i VIII klasie; języka niemieckiego w II klasie — 18 god. tyg.; także historii krajowej jako przedmiotu nadobowiązkowego w VI i VII klasie przez 2 godz. tyg.
- 6. Tomasz Gawenda**, doktor filozofii, nauczyciel, członek Rady miejskiej, uczył geografii i historii w III i IV klasie; propedeutyki w VII i VIII klasie; języka polskiego w VI, VII i VIII klasie — 20 godz. tyg.; także historii krajowej jako przedmiotu nadobowiązkowego w III i IV klasie przez 2 godz. tyg.
- 7. Antoni Pazdrowski**, nauczyciel, zawiadowca gabinetu fizycznego, uczył matematyki w V i VI klasie; fizyki w III, IV, VI i VIII klasie — 19 godzin tygodni.
- 8. Antoni Kwiatkowski**, nauczyciel, uczył języka łacińskiego w VI klasie; greckiego w VI i VIII klasie; polskiego w V klasie — 19 godz. tyg.
- 9. Józef Sękiewicz**, nauczyciel, zawiadowca biblioteki dla młodzieży i księgozbioru dla ubogich uczniów, uczył do kwietnia języka łacińskiego i greckiego w V klasie; polskiego w Ib i III klasie — 17 godz. tyg. Od kwietnia łacińskiego języka w VII i VIII klasie, greckiego w VII i polskiego w Ib i III klasie — 20 godz. tyg.

- 10. Michał Żulkiewicz.** nauczyciel, uczył do kwietnia języka łacińskiego w VII i VIII klasie; greckiego w VII klasie; polskiego w VIII klasie — 17 godz. tyg. Od kwietnia z powodu słabości nieczynny.
- 11. Robert Bischka.** zastępca nauczyciela, uczył języka niemieckiego w IV, V, VII i VIII klasie, od kwietnia także w III klasie — 19 godz. tyg.
- 12. Ksenofon Ochrymowicz.** zastępca nauczyciela, członek Rady powiatowej i miejskiej, uczył geografii w Ia i Ib; geografii i historii w II klasie; ruskiego języka w II, III, IV, VII i VIII klasie — 20 godz. tyg.
- 13. Alojzy Steiner.** egzaminowany zastępca nauczyciela, uczył języka łacińskiego w III i IV klasie; greckiego w IV klasie; polskiego w IV klasie — 19 godz. tyg.
- 14. Karol Skwarczyński.** zastępca nauczyciela, uczył rysunków wolnорęcznych w Ia, Ib, II, III i IV klasie — 20 godz. tyg.; także rysunków geometrycznych jako przedmiotu nadobowiązkowego i kaligrafii przez 5 godz. tyg.
- 15. Jan Danyluk.** zastępca nauczyciela, uczył języka łacińskiego i polskiego w II klasie; greckiego w III klasie; ruskiego w I klasie — 18 godz. tyg.
- 16. Julian Hewricz.** zastępca nauczyciela, uczył języka niemieckiego w Ia i Ib klasie; matematyki w Ia i Ib klasie — 18 godz. tyg.
- 17. Karol Gajewski.** zastępca nauczyciela, uczył języka łacińskiego w Ia i Ib klasie; polskiego w Ia klasie — 19 godz. tyg.
- 18. Jan Osmólski.** poboczny nauczyciel języka francuskiego, uczył do kwietnia francuskiego języka obowiązkowego w IV klasie; niemieckiego języka w III i IV klasie — 13 godz. tyg. Od kwietnia uczył języka łacińskiego i greckiego w V klasie; niemieckiego w VI klasie — 16 godz. tyg.; także przez cały rok francuskiego języka nadobowiązkowego w 3 oddziałach przez 6 godz. tyg.
- 19. Joachim Blumenblatt.** poboczny nauczyciel religii mojżeszowej, udzielał tego przedmiotu w 3 oddziałach przez 5 godz. tyg.
- 20. Albin Korytyński.** poboczny nauczyciel śpiewu, udzielał tego przedmiotu w 3 oddziałach przez 4 godz. tyg.

B) Rozkład nauk.

I. klasa. Gospodarze: w Ia Julian Hewricz, w Ib Karol Gajewski.

Religia 2 godz. tyg. Katechizm katolicki.

Język łaciński 8 godz. tyg. Odmiana prawidłowa imion i czasowników, najpotrzebniejsze prawidła ze składni, ćwiczenia w tłumaczeniu z polskiego języka na łaciński i odwrotnie. Od grudnia począwszy co tydzień zadanie szkolne (extemporale), oprócz tego w I półr. co 3 tygodnie, w 2 półroczn. co 14 dni zadanie domowe.

Język polski 3 godz. tyg. Nauka o formach imion i o zdaniu pojedynczym w połączeniu z interpunkcją; z głosowni najważniejsze i najprzystępniejsze zasady wyłożone przy odmianie imion; czytanie z Wypisów, opowiadanie, uczenie się na pamięć celniejszych ustępów, deklamacya. Co tydzień ćwiczenie ortograficzne, co 14 dni zadanie domowe.

Język niemiecki 6 godz. tyg. Odmiana prawidłowa imion i czasowników w połączeniu z najpotrzebniejszymi prawidłami składni szyku i rzędu; czytanie i tłumaczenie z niemieckiego języka na polski i odwrotnie. Co tydzień ćwiczenie ortograficzne i ekstemporale lub zadanie domowe.

Geografia 3 godz. tyg. Pojęcia wstępne z geografii matematycznój i fizycznój, oro- i hydrografia, główne pojęcia z geografii politycznój.

Matematyka 3 godz. tyg. W 1. półroczu tylko arytmetyka, w 2. półroczu 1 godz. arytmetyki a 2 godziny geometryi. Z arytmetyki: cztery działania z liczbami całkowitemi i dziesiętnymi mianowanemi i niemianowanemi, sposoby skracania rachunkowych, podzielność liczb i działania ułamkami prostymi. Z geometryi: nauka o liniach, kątach, trójkątach i równoległokątach. Co 14 dni zadanie domowe lub szkolne.

Historya naturalna 3 godz. tyg. W 1. półroczu zwierzęta kręgowę, w 2-gim półroczu zwierzęta niekręgowę.

Rysunki wolnорęczne 4 godz. tyg. Rysowanie prostokreślonych geometrycznych utworów z wolnej ręki mianowicie: linii prostych, kątów, trójkątów, czworokątów i wielokątów.

II. klasa. Gospodarz: Emeryk Turczyński.

Religia 2 godz. tyg. Historia biblijna starożytności.

Język łaciński 8 godz. tyg. Powtórzenie odmian prawidłowych, nauka odmian nieprawidłowych, główne prawidła ze składni, konstruowania Accus. cum inf., Abl. abs. przy pomocy ćwiczeń do tłumaczenia z języka łacińskiego na polski i odwrotnie. Co tydzień zadanie szkolne, co 14 dni domowe.

Język polski 3 godz. tyg. Powtórzenie i dokończenie nauki o formach z uwzględnieniem głosowni; nauka o zdaniu złożonym w głównych zarysach w połączeniu z interpunkcją i składnią zgody. Czytanie ustępów z Wypisów, opowiadanie, uczenie się na pamięć, deklamacya. Zadania piśmienne jak w I klasie.

Język niemiecki 5 godz. tyg. Uzupełnienie nauki o formach, tłumaczenie ustępów niemieckich i polskich, konwersacya w krótkich zdaniach, wygłaszanie ustępów memorowanych. Zadania piśmienne jak w I klasie.

Historya i geografia 2 godz. tyg. historia starożytna; 2 godz. tyg. geografia fizyczna i polityczna Azji i Afryki; pionowy i poziomy układ Europy hydrografia i szczegółowa geografia południowych i zachodnich państw Europy.

Matematyka 3 godz. tyg. Arytmetyka: stosunki, proporcye, reguła trzech, nauka o miarach, wagach i monetach. Geometrya: własności trójkątów, czwo-

rokątów i wymiar powierzchni figur prostokreślnych. Zadania piśmienne jak w I klasie.

Historia naturalna 3 godz. tyg. W 1 półroczu mineralogia, w 2 botanika.

Rysunki wolnорęczne 4 godz. tyg. Ornament geometryczny i płaski; rysowanie przestrzennych geometrycznych utworów z wolnej ręki według zasad perspektywy z modeli drócianych i drewnianych.

III. klasa. Gospodarz: Jan Danyluk.

Religia 2 godz. tyg. Historia biblijna nowego testamentu.

Język łaciński 6 godz. tyg. Z gramatyki: nauka o przypadkach przy pomocy ćwiczeń do tłumaczenia z polskiego języka na łaciński. Lektura: Corneliusa Neposa żywoty Milcyadesa, Temistoklesa, Arystyda, Alcybiadesa, Attica Pomponiusa, Hanibala, Katona, Hamilkara i de regibus. Zadania piśmienne co tydzień na przemian domowe i szkolne.

Język grecki 5 godz. tyg. Odmiana imion i czasowników aż do słów na *mu* przy pomocy ćwiczeń do tłumaczenia z greckiego języka na polski i odwrotnie. Zadania piśmienne co tydzień szkolne, co 14 dni domowe. **Język francuski** (względnie obowiązkowy) 5 godz. tyg. Nauka o częściach mowy przy pomocy ćwiczeń do tłumaczenia. Co tydzień wypracowanie domowe, szkolne i dyktat.

Język polski 3 godz. tyg. Z gramatyki: nieodmienne części mowy, składnia rządu, nauka o słowie, pisownia i główne zarysy interpunkcyj. Czytanie ustępów z Wypisów, opowiadanie, uczenie się na pamięć, deklamacja. Zadania piśmienne co 14 dni domowe, niekiedy szkolne.

Język niemiecki 4 godz. tyg. Z gramatyki: składnia zgody, rządu i szyku, ważniejsze rzeczy ze słoworodu. Czytanie ustępów z Wypisów, tłumaczenie z polskiego języka na niemiecki i odwrotnie, konwersacja, wygłaszanie memorowanych ustępów. Zadania piśmienne co tydzień na przemian domowe i szkolne.

Historia i geografia: 1 godz. tyg. historia wieków średnich; 2 godz. tyg. geografia fizyczna i polityczna reszty państw Europy, Ameryki i Australii.

Matematyka 3 godz. tyg. Z arytmetyki: główne działania z liczbami algebraicznymi, potęgowanie, pierwiastkowanie i kombinacje. Z geometrii: podobieństwo figur prostokreślnych, własności koła, wymiar obwodu i powierzchni jego, własności elipsy, hiperboli i paraboli. Zadania piśmienne jak w I klasie.

Fizyka 3 godz. tyg. Nauka o ogólnych własnościach ciał i o ciepłe, chemia nieorganiczna i organiczna.

Rysunki wolnорęczne 4 godz. tyg. Ćwiczenia w rysowaniu ornamentów według rysunku nauczyciela na tablicy i wzorów kolorowych z uwzględnieniem wzorów greckich i rzymskich; nauka o stylu ornamentów i dalsze ćwiczenia w perspektywie.

IV. klasa. Gospodarz: Dr. Tomasz Gawenda.

Religia 2 godz. tyg. Nauka liturgii.

Język łaciński 6 godz. tyg. Z gramatyki: nauka o czasach, trybach i imionach czasownikowych przy pomocy ćwiczeń do tłumaczenia z polskiego języka na łaciński. Lektura: Caesaris commentarii de bello Gallico z różnych ksiąg rozdziałów 80. Zadania piśmienne jak w III klasie.

Język grecki 4 godz. tyg. Odmiana czasowników na μ i odmiany nieprawidłowe w połączeniu z ćwiczeniami do tłumaczenia z greckiego języka na polski i odwrotnie. Zadania piśmienne jak w III klasie. **Język francuski** (względnie obowiązkowy). Z gramatyki: składnia w połączeniu z ćwiczeniami do tłumaczenia na polski język lub francuski. Zadania piśmienne jak w III klasie.

Język polski 3 godz. tyg. Z gramatyki: nauka o zdaniu złożonem dokładnie, składnia szyku, interpunkcyja szczegółowo i wierszowanie. Ważniejsze zasady stylistyki w ogóle, a szczegółowo stylu interesowego. Czytanie ustępów z Wypisów, opowiadanie, uczenie się na pamięć, deklamacya. Zadania piśmienne jak w III klasie.

Język niemiecki 4 godz. tyg. Z gramatyki: powtórzenie i uzupełnienie składni, słoworód, najważniejsze rzeczy z prozody i metryki. Czytanie, tłumaczenie, memorowanie ustępów z Wypisów i wygłaszanie. Zadania piśmienne jak w klasie III.

Historya i geografia 4 godz. tyg. W 1 półroczu historya nowożytna, w 2 półroczu historya i geografia szczegółowa monarchii austriacko-węgierskiej.

Matematyka 3 godz. tyg. Z arytmetyki: stosunki i proporcye złożone, rachunek procentu składanego, rachunek spółki, łańcuchowy i mieszania, zrównania I stopnia. Z geometryi: stereometrya. Zadania piśmienne jak w klasie I.

Fizyka 3 godz. tyg. Statyka, hydrostatyka, aerostatyka, dynamika, akustyka, optyka i główne zasady z astronomii.

Rysunki wolnорęczne 4 godz. tyg. Rysowanie podług ornamentów plastycznych i trudniejszych wzorów ornamentalnych z uwzględnieniem postaci ludzkiej i zwierzęcej, ćwiczenia w rysowaniu z pamięci i dalszy ciąg perspektywy.

V. klasa. Gospodarz: Antoni Pazdrowski.

Religia 2 godz. tyg. Dogmatyka ogólna.

Język łaciński 6 godz. tyg. Z gramatyki: powtórzenie i uzupełnienie składni zgody i rządu w połączeniu z ćwiczeniami do tłumaczenia z polskiego języka na łaciński. Lektura: Liwiusza ks. I, XXI; Ovidiusa Tristium ks. I eleg. 3, 4, 10, ustępy z Przemian. Co 14 dni zadanie domowe, co miesiąc szkolne.

Język grecki 5 godz. tyg. Z gramatyki: składnia aż do zaimka. Lektura Xenofonta Cyropaedia, ustępy z Anabazy i pamiętników Sokratesa; Iliady Homera ks. I. Co miesiąc zadanie piśmienne.

Język polski 3 godz. tyg. Z gramatyki: etymologia. Czytanie celniejszych ustępów z staropolskich pamiątek literatury; historyczno-literackie uwagi nad literaturą polską aż do Kochanowskiego. Co miesiąc zadanie piśmienne.

Język niemiecki 3 godz. tyg. Czytanie ustępów z Wypisów niemieckich z stosownym objaśnieniem gramatycznym, stylistycznym i estetycznym; ćwiczenia w opowiadaniu, uczenie się na pamięć celniejszych ustępów i wygłaszanie. Co 3 tygodni wypracowanie domowe, niekiedy szkolne.

Historja i geografia 4 godz. tyg. Dzieje starożytne aż do Oktawiana Augusta z ustawicznym poglądem na starożytność, religię, sztukę i literaturę; odpowiednie partye z geografii starożytnej.

Matematyka 4 godz. tyg. Z algebry: cztery działania główne z liczbami algebraicznymi, system liczbowy, podzielność liczb, ułamki proste, dziesiętne i łańcuchowe. Z geometrii: longimetrya i planimetrya. Co miesiąc zadanie szkolne, częste ćwiczenia domowe.

Historja naturalna 2 godz. tyg. W I półroczu mineralogia systematyczna w połączeniu z geognozją; w II półroczu botanika systematyczna w połączeniu z paleontologią i geografją roślin.

VI. klasa. Gospodarz: Antoni Kwiatkowski.

Religia 2 godz. tyg. Dogmatyka szczegółowa.

Język łaciński 6 godz. tyg. Z gramatyki: dalszy ciąg składni aż do infinitiwu w połączeniu z ćwiczeniami stylistycznymi do tłumaczenia z języka polskiego na łaciński. Lektura: Sallustius de conjuratione Catilinae; Vergilii laudes vitae rusticae, laudes Italiae, Aeneidos lib. I. Zadania piśmienne jak w klasie V.

Język grecki 5 godz. tyg. Z gramatyki: zaimki aż do infinitiwu. Lektura: Homeri lib. XIII, XVI, XXIV, Odyssejs lib. IX, X, XI. Zadania piśmienne jak w klasie V.

Język polski 3 godz. tyg. Czytanie celniejszych ustępów z autorów XVI wieku; historyczno-literackie, gramatyczne i estetyczne uwagi nad literaturą tego okresu; uczenie się na pamięć, deklamacya. Zadania piśmienne jak w klasie V.

Język niemiecki 5 godz. tyg. Czytanie, objaśnianie, konwersacya i wygłaszanie ustępów z Wypisów na tę klasę przeznaczonych. Zadania piśmienne jak w klasie V.

Historja i geografia 3 godz. tyg. Dalszy ciąg historii starożytnej i historia wieków średnich; geografia Europy.

Matematyka 3 godz. tyg. Z algebry: o potęgach, pierwiastkach i logarytmach; z geometrii: stereometrya i trygonometrya prostokreślna. Zadania piśmienne jak w klasie V.

Historja naturalna 2 godz. tyg. Zoologia systematyczna w połączeniu z paleontologią i geografją zwierząt.

VII. klasa. Gospodarz: Seweryn Arzt.

Religia 2 godz. tyg. Etyka chrześcijańsko-katolicka.

Język łaciński 5 godz. tyg. Z gramatyki: dalszy ciąg składni aż do końca w połączeniu z ćwiczeniami gramatyczno-stylistycznymi do tłumaczenia z polskiego języka na łaciński. Lektura: Vergilii Aeneidos lib. VII., Ciceronis orationes in Catilinam lib. I, pro imperio Cn. Pompei i dialog Cato major. Zadania piśmienne jak w V klasie, niekiedy wolne wypracowanie na podstawie lektury.

Język grecki 4 godz. tyg. Z gramatyki: infinitivus do partykul. Lektura: Demostenesa filipika I i II, Sofoklesa Oedipus rex. Zadania piśmienne jak w klasie V.

Język polski 3 godz. tyg. Czytanie celniejszych ustępów z autorów 17 i 18 wieku w połączeniu z historyczno-literackimi uwagami nad tym okresem i estetycznymi objaśnieniami, uczenie się na pamięć, deklamacya. Zadania piśmienne jak w klasie V.

Język niemiecki 4 godz. tyg. Czytanie, objaśnianie, konwersacya, memorowanie, i wygłaszanie celniejszych ustępów z Wypisów na tę klasę przeznaczonych. Zadania piśmienne jak w V klasie.

Historya i Geografia 3. godz. tyg. Dalszy ciąg historii średniowiecznej z przeszłego roku i historya nowych czasów do Ludwika XIV. Geografia Ameryki.

Matematyka 3 god. tyg. Z algebry teoria równań algebraicznych I i 2 stopnia z jedną i więcej niewiadomemi, równania wykładnicze, postępy z zastosowaniem, kombinacye i twierdzenie binomialne. Z geometrii: zastosowanie algebry do geometrii i geometrya analityczna. Zadania piśmienne jak w klasie V.

Fizyka 3 god. tyg. Ogólne własności ciał, chemia nieorganiczna i organiczna, statyka, hydrostatyka i aerostatyka.

Logika 2 god. tyg. Logika formalna,

VIII. klasa. Gospodarz: Józef Sekiewicz.

Religia 2 god. tyg. Historya kościelna.

Język łaciński 5 god. tyg. Z gramatyki: powtórzenie najważniejszych prawideł gramatycznych w połączeniu z ćwiczeniami gramatyczno-stylistycznymi do tłumaczenia z języka polskiego na łaciński. Lektura: Horacego 20 ód z różnych ksiąg, 2 satyry, 2 epody i jeden list; Tacyta Agricola i Historiae w stosownym wyborze. Zadania piśmienne jak w VII klasie.

Język grecki 5 god. tyg. Dokończenie gramatyki. Lektura: Sofoklesa Elektra i Platona Gorgias. Zadania piśmienne jak w klasie V.

Język polski 3 god. tyg. Czytanie celniejszych ustępów z autorów 19 wieku w połączeniu z estetycznymi i historyczno-literackimi objaśnieniami; estetyka analityczna na podstawie lektury. Zadania piśmienne jak w klasie V.

Język niemiecki 4 god. tyg. Rozbiór analityczno-estetyczny eposu: Hermann und Dorothea i dramatu: Wilhelm Tell; czytanie i objaśnianie ustępów z autorów epoki romantycznej; konwersacya, wygłaszanie celniejszych ustępów. Zadania piśmienne jak w klasie V.

Historya i Geografia 3 god. tyg. Dokończenie historyi nowożytnej; historya i statystyka monarchii austriacko-węgierskiej.

Matematyka 2 god. tyg. Powtórzenie całego materyału naukowego tak co do teoryi jako i w zastosowaniu do licznych przykładów. Zadania piśmienne jak w klasie V.

Fizyka 3 god. tyg. Dynamika, elektryczność i magnetyzm, akustyka, optyka i główne zasady astronomii.

Psychologia 2 god. tyg. Psychologia empiryczna.

C) Wykaz książek w tutejszém gimnazyum używanych.

Religia. W I klasie: Katechizm Schustera tłómaczony dla uczniów łac. obr. przez ks. Zielińskiego, dla uczniów gr. k. przez ks. Guszalewicza; w II klasie: Dzieje starego zakonu ks. Tycy i *Исторія біблійна вет. завѣта Цыбыка*; w III klasie: Dzieje nowego zakonu ks. Tycy i *Исторія біблійна нов. завѣта Цыбыка*; w IV klasie: Liturgika ks. Wład. Jachimowskiego i *Литургика Понеля*; w V klasie: *Introdukcya do pisma św.* ks. Wład. Jachimowskiego i *Ввѣрученіе загальное Цыбыка*; w VI klasie: Nauka wiary w szczególności ks. Wład. Jachimowskiego i *Ввѣрученіе частное Цыбыка*; w VII klasie: Etyka katolicka Soleckiego i *Правоученіе Цыбыка*; w VIII klasie: *Historya kościelna Jachimowskiego* i *Исторя церковна Дерфлера въ переводѣ В. И.*

Język łaciński. A) Gramatyka: w niższem gimnazyum Schultza Jerzykowskiego wyd. 2., w V klasie Dr. Samolewicza, w VI klasie Sobieskiego wyd. 3., w VII klasie Jerzykowskiego wyd. 2. w VIII klasie Sobieskiego wyd. 3. B) Ćwiczenia: w I i II klasie Jerzykowskiego wyd. 3., w III klasie Trzaskowskiego, w IV klasie Jerzykowskiego wyd. 2., w V. i VI klasie Trzaskowskiego część I., w VII i VIII klasie Trzaskowskiego część II. C) Autorowie: w III klasie: Żywoty Corn. Neposa wyd. Jerzykowskiego; w IV klasie Caesar de bello Gallico wyd. Hoffmanna, w V klasie: Livius i Ovidius wyd. Gryzara, w VI klasie: Sallustius wyd. Linkera i Vergilius wyd. Hoffmanna; w VII klasie: Vergilius Hoffmanna i Cicero wyd. Teubnera; w VIII klasie: Horatius wyd. Gryzara i Tacitus wyd. Pajna.

Język grecki. A) Gramatyka i ćwiczenia we wszystkich klasach Curtiusa tłóm. Samolewicza wyd. 2. B) Autorowie: w klasie V: Chrestomatya z Ksenofonta Schenkla tłóm. Borzemskiego; Homera Iliady część I wyd. Hoeheggera; w VI klasie: Homera Iliada i Odysea wyd. Hoeheggera; w VII klasie: Demostenes wyd. Paulego, Sofokles wyd. Teubnera; w VIII klasie: Sofokles wyd. Teubnera i Plato wyd. Jahna.

Język francuski we wszystkich klasach nauki względnie obowiązkowej i w 3 oddziałach nauki nadobowiązkowej: gramatyka i wypisy Switkowskiego.

Język polski. A) Gramatyka w całym gimnazjum A. Małeckiego wyd. 4; B) Wypisy: w I klasie tom I wyd. 4., w II klasie tom II wyd. 3., w III klasie tom III wyd. 3., w IV klasie tom IV wyd. 3. na niższe gimnazjum; w V. klasie tom I część I., w VI klasie tom I część II., w VII klasie tom II część I, w VIII klasie tom II część II Wypisów na wyższe gimnazjum.

Język niemiecki. A) Gramatyka Dr. Eug. Janoty w całym niższym gimnazjum wyd. 6. B) Wypisy: w I i II klasie Dr. Eug. Janoty część I, w III i IV klasie Dr. Eug. Janoty część II wyd. 2.; w V klasie Sejebudh von Julius Jandaurek, w VI klasie: Sejebudh von Julius Jandaurek, w VII klasie: Mozarts Sejebudh für Obergymnasien Band II., w VIII klasie: Mozarts Sejebudh für Obergymnasien Band. III.

Geografia i Historia. W I. klasie geografia Bellingera, atlas Kozena; w II. klasie geografia Kluna w przekładzie polskim Germana i Starkla, historia powszechna Weltera Sawczyńskiego część I wyd. 2., atlas Kozena i Kieperta; w III klasie geografia Kluna, historia Weltera-Sawczyńskiego część II wyd. 2., atlas Kozena; w IV klasie statystyka Dr. Izyd. Szaraniewicza, historia Weltera Sawczyńskiego część III wyd. 2, atlas Kozena, w V klasie historia Pütza tlóm. przez Dra Niedzielskiego i Gołębiowskiego, atlas Kieperta; w VI klasie: historia Pütza tlóm. przez Tatomira; w VII klasie, historia Gindelego tom III, atlas Kozena; w VIII klasie: historia Gindelego tom III i statystyka monarchii austriacko-węgierskiej Dr. Szaraniewicza, atlas Kozena.

Matematyka. W I. i II. klasie: arytmetyka Bączalskiego, geometrya Močnika tlóm. przez Sternala część I. wyd. 2; w III klasie: arytmetyka Grzybowskiego, geometrya Mocnika Sternala część II; w IV klasie: arytmetyka Mocnika tlóm. Krawczykiewicza, geometrya Mocnika-Sternala część II; w całym wyższym gimnazjum: algebra Mocnika tlóm Stanceckiego, geometrya Mocnika tlóm. Stanceckiego.

Historia naturalna. W I. klasie: Zoologia Pokornego tlóm. Rzepeckiego; w II klasie: Mineralogia Kłeska, Botanika Pokornego tlóm. Rzepeckiego; w V klasie: Mineralogia Schoedlera tlóm. Berdeau, Botanika Billa tlóm. Łomnickiego; w VI klasie: Zoologia Schoedlera tlóm. Wałeckiego.

Fizyka. W III klasie: Fizyka Stanceckiego część I; w IV klasie: Fizyka Kuncyka tlóm. Stanceckiego; w VII i VIII klasie: Fizyka Chlebowskiego.

Propedeutyka filozofii. W VII klasie: Logika Dr. Drbała przy pomocy Logiki B. Inickiego; w VIII klasie: Psychologia Dr. Drbała przy pomocy Psychologii B. Inickiego.

D) Tematy w wyższym gimnazjum opracowane:

a) W języku polskim.

W V klasie: 1) Korzyści z wynalezienia drogi żelaznej. 2) Podać treść i wykazać piękności poematu: Sąd Lubuszy. 3) Znaczenie Fenicyan w starożytności dla rozwoju handlu i przemysłu. 4) Jaki ma człowiek pożytek z drzewa. 5) Taktyka Fabiusa w walce przeciw Hanibalowi na podstawie lektury. 6) (semestralne) Ustęp z królowej Zofii przełożyć na język nowoczesny i wykazać

przemianę form w nim przychodzących. 7) Czego potrzeba człowiekowi do szczęścia — na podstawie odpowiedzi Solona danej Krezusowi. 8) Opisanie bitwy pod Kannami i śmierć Aemiliusa Paulusa — na podstawie lektury. 9) Jakie stosunki socyalne wywołały ustanowienie trybunów i jak wielki mieli zakres działania. 10) Opisanie pożaru. 11) W jaki sposób rozwija się myśl zawartą w dwuwierszu: Najpiękniejszy kształt, kto miary używa — Ten zawsze sławny, zawsze wesół bywa 12) (semestralne) Jak pojmuje Górnicki dworzanina i jakich cnót od niego wymaga.

W VI. klasie 1) Co było powodem, że Grecy Perzów szczęśliwie odparli, a Macedończykom ulegli. 2) Przebieg myśli w dramacie Kochanowskiego: Odprowa posłów. 3) Działanie Wujka i Skargi w literaturze polskiej. 4) Ważność soli kuchennej w życiu ludzi i zwierząt. 5) Korzyści z życia towarzyskiego. 6) (semestralne) Rozbiór mowy Cyncerona, wypowiedzianej w senacie w sprawie wyroku na uczestników spisku Katyliny. 7) Znaczenie Alfreda Wielkiego w dziejach Anglii. 8) Skąpy a rozrzutny (porównanie). 9) Porównanie wędrowek narodów z wojnami krzyżowymi pod względem kierunku i skutków. 10) Charakterystyka okolic górskich. 11) O ile mogą podróże wpłynąć na wykształcenie człowieka. 12) (semestralne) Podać tok myśli zawartych w poemacie: Gotfryd czyli Jeruzolima wyzwolona.

W VII. klasie: 1) Przyczyny szybkiego rozkwitu literatury polskiej w XVI. stuleciu. 2) Skutki odkrycia Ameryki dla handlu i przemysłu. 3) Obraz życia wiejskiego na podstawie czytanej sielanki Gawińskiego. 4) Podstawy i dążności urządzeń państwa frankońskiego przez Karola Wielkiego. 5) Jakie wspomnienia budzi w nas widok ruin zamków. 6) (semestralne) Charakter okresu panegiryczno-makaronicznego. 7) Wykazać cechy satyry na podstawie pism Krasieckiego i Naruszewicza. 8) Wpływ nauk na umoralnienie człowieka. 9) Człowiek w czterech porach życia (charakterystyka usposobień fizycznych i umysłowych człowieka) 10) Zasługi cesarza Maksymiliana I. około podniesienia potęgi domu Habsburgskiego. 11) Widok natury podnosi a zarazem upokarza człowieka. 12) (semestralne) Rozbiór estetyczny elegii Karpińskiego: Powrót z Warszawy na wieś.

W VIII. klasie: 1) Co zyskała ludzkość przez żeglugę i handel na morzu. 2) Skreślić upadek Kartaginy i uwydatnić cechy tego upadku ze względu na przeszłość Kartagińczyków. 3) Wpływ położenia kraju na oświatę mieszkańców jego. 4) Czy poemat Mickiewicza: Pan Tadeusz jest epopeją? 5) Przez co Grecy zapewnili sobie znaczenie w dziejach ludzkości? 6) (semestralne) Miecznik i wojewoda w Maryi Malczewskiego (charakterystyka). 7) Wpływ życia miejskiego na postęp ludzkości. 8) Jaki związek zachodzi pomiędzy objawami zewnętrznymi człowieka a jego usposobieniem wewnętrznym? 9) Ważność mowy ludzkiej pod względem psychologicznym i społecznym. 10) Wykazać charakter powieści epicznej na pismach czytanych Władysława Syrokomli i Gustawa Zielińskiego. 11) Jakie uczucia wzbudza w nas pamięć przebytych cierpień?

a) *W języku niemieckim.*

W V. klasie 1) Welchen Nutzen gewähren dem Menschen die Zugthiere? 2) Es ist die Fabel von Krasiecki: Der Hase und die Schildkröte deutsch wiederzugeben. 3) Warum nennen wir die Erde unsere Mutter? 4) Das Messer, seine ver-

schiedene Gestalt, Anwendung und Benennung. 5) Gründung Roms nach Livius. 6) Eine Nacherzählung. 7) Schilderung der Schlacht am trasimenischen See nach Livius. 8) (Semestralaufgabe) An welchem Zeichen erkannten die Aegyptier den Apis, und wie wurde er verehrt? 9) Wie wurden die Karaben in Sparta erzogen? 10) Das Ende des h. Adalbert nach der Chronik des Chwalezewski. 11) Welche Naturprodukte liefert die Umgebung von Drohobycz? 12) Der Säger — eine Inhaltsangabe. 13) Wie lautet die Sage von Niobe nach Ovid? 14) Coriolanus, ein Zeitgemälde Roms. 15) Prosaische Nacherzählung des Inhalts des Gedichtes: Der getreue Eckhardt von Göthe. 16) Warum mißlangen die Graechischen Rogationen? 17) (Semestralaufgabe) Es ist das Jugendlalter des Rej von Naglowice nach Trzebieski in deutscher Sprache wiederzugeben.

W VI. klasic: Die Steinkohle, ihre Entstehung, Gewinnung, und ihr Nutzen. 2) Warum bestand Otto im römischen Senate darauf, daß Carthago zerstört werde? 3) Vorzüge des menschlichen Körpers gegenüber den Tieren. 4) Beschreibung eines Obstgartens. 5) Charakteristik der wahren Freundschaft nach Hebel. 6) Warum wurden die Haie im Altertum als Sitz der Götter angesehen? 7) Der Wald ist immer schön (Beschreibung der Schönheit des Waldes in jeder Tages- und Jahreszeit). 8) (Semestralaufgabe) Beschreibung des Eislaufes nach Klopstock. 9) Ein Landmann lobt das Stadtleben, und ein Städler das Seemannsleben. 10) Hand und Fuß — ihre Bedeutung für die Beschäftigungen des Menschen. 11) Der Bahnhof vor der Abfahrt des Zuges. 12) Beschreibung eines römischen Wohnhauses auf Grund der Lektüre. 13) Erzählung des Mythos von der Ceres und Proserpina und dessen Bedeutung. 14) Durch welche Umstände wurde der Tod des letzten Hohenstaufen herbeigeführt? 15) Welche Verdienste hat sich Kasimir der Große um Polen erworben? 16) Nutzen des Nilflusses für Aegypten. 17) (Semestralaufgabe) Ideengang des Gedichtes: Der Mönch von Heisterbach.

W VII. klasic: 1) Der Herbst ein Falmeister. 2) Parallele zwischen Kaiser Augustus und Karl dem Großen. 3) Auch Dornen sind in Königskronen. 4) Welche Umstände haben zur Entdeckung der Mörder Wikus beigetragen? 5) Schilderung des Kampfes zwischen Hyon und Amory auf Grund der Lektüre. 6) Auch die Armit hat ihr Gutes. 7) Unterschied des Verhältnisses Polens zu Deutschland zu Zeiten Ottos III. und Heinrichs des II. 8) (Semestralaufgabe) Es ist die Veranlassung und der Grundgedanke der ersten Rede des Demosthenes gegen Ppilipp anzugeben. 9) Warum ist Hannibal trotz seiner Siege den Römern erlegen? 10) Wie kommt die Neue zu spät. 11) Wie wird das Werk der Erhebung der Menschheit vom Zustande der Knecht zur Gessittung in dem Gedichte: Das kleusische Fest von Schiller dargestellt? 12) Der Ständekampf während des Interregnums und Rudolphs von Habsburg Standpunkt in demselben. 13) Was verdankt Frankreich Ludwig dem XI. 14) Charakterisierung des Drachenbezwingers in der Romanze: Der Kampf mit dem Drachen. 15) Beschreibung eines Sommerabends an dem Lande. 16) Welche Kämpfe hat der Mensch mit der Natur zu bestehen? 17) (Semestralaufgabe) Welche Zwecke hat die Regierung Karls des V. angestrebt?

W VIII. klasic: 1) Die Gegenwart ist die Tochter der Vergangenheit und die Mutter der Zukunft. 2) Worin ist die Ursache der vielen Kämpfe Karls des V. mit Frankreich zu suchen? 3) Welche Bedeutung hatte das Mittelländische Meer, und welche hat es in der Gegenwart? 4) Schilderung der Pflichten eines guten Bürgers und der Stadtobrigkeit nach Göthes Hermann und Dorothea. 5) Wallensteins Emporkommen und Fall. 6) Worin hat die Anhänglichkeit des Menschen an seine

Scimat ihren Grund? 7) Welche Verhältnisse haben die Einmischung der Türken in die ungarischen Angelegenheiten nach der Schlacht bei Mohacs veranlaßt? 8) (Semestrtaufgabe) Schilderung des Charakters von Hermanns Vater in dem Gedichte Hermann und Dorothea auf Grund der Fiktion. 9) Charakteristik des Grafen im Epos: Pan Tadeusz. 10) Vergleichung der Mittel, mit welchen Rom und Carthago die punischen Kriege begannen. 11) Die Neugierde, ihre Licht- und Schattenseiten. 12) Welchen Einfluß hatte die christliche Religion auf die Entwicklung und Hebung der Baukunst im Mittelalter? 13) Darstellung des Schweizerlebens nach Wilhelm Tell 1-tem Akte. 14) Welche Bedeutung hat der Triester Lloyd für Oesterreich. 15) Gertrud und Hedwig in Wilhelm Tell — eine Gegenüberstellung der Charaktere. 16) Der Uebel größtes ist die Schuld, — wie erläutert Plato diesen Satz im Gorgias?

E) Przedmioty nauki nadobowiązkowej.

1. Język ruski w każdój klasie przez 2 godz. tyg. W niższém gimnazyum materyal naukowy na każdą klasę przepisany taki sam, jak w polskim języku; zadania piśmienne co 14 dni domowe lub szkolne. Używano gramatyki Osadcy wyd. 2. i Czytanki Partyckiego Część I. i II. W 5 klasie czytano i objaśniano pomniki cerkiewno-słowiańskie, mianowicie ustępy z Ewangellii Ostromira, z kroniki Nestora i Daniela pielgrzyma i uczono form starosłowiańskich i składni tego języka obok lektury. Zadania piśmienne jedno na miesiąc. W VI. klasie czytano z Chrestomatyi Hołowackiego i rozbierano: Wyprawę Igora na Polowców, ustępy z Ipatyewskiej kroniki, z Włodzimierza Monomacha i Daniela wygnańca (Даниїла Заточника); także w 2. półroczu z Wypisów Barwińskiego Część I. ustępy z poezyi ludowej. Zadania piśmienne jak w V. klasie. — W VII. klasie czytano z Wypisów Barwińskiego Część II. ustępy celniejsze, i objaśniano takowe pod względem historyczno-literackim i estetycznym. Zadania piśmienne jak w V. klasie. — W VIII. klasie czytano i rozbierano celniejsze ustępy z autorów, zawarte w Wypisach Barwińskiego Część III. Zadania piśmienne jak w V. klasie.

Na naukę tego przedmiotu uczęszczalo w I. kl. 18 uczniów, w II. klasie 14. uczn., w III klasie 17 uczn., w IV kl. 8 uczn., w V kl. 9 uczn., w VI kl. 7 uczn., w VII kl. 8 uczn., w VIII kl. 5 uczn. — razem 86 uczniów.

Tematy w języku ruskim w wyższém gimnazyum opracowane:

W V klasie. 1) Описание живых в родинномъ мѣстци. 2) Що пожиточнѣйше, желѣзо чи золото? 3) Пожитокъ воды. 4) Значѣнье касть у Египтянь. 5) Особливости въ житію и праводавствѣ Спарганъ 6) (Semestr.) Перевести и выяснити зъ Хрестоматіи уступъ зъ Договора съ Греками зъ року 912. 7) Кто больше заслужилъ ся для отечества Темистоклесъ чи Аристидесъ? 8) Злыи слѣдства легкомышленности. 9) Св. Володимѣръ передъ крещеньемъ и по крещеню 10) Користи зъ ескурзіи ботаничныхъ 11) Якіи честноты и якіи блуды находимъ въ характеръ Александра Великого? 12) (Semestr.) Якъ характеризуе Несторъ Св. Теодозія? W VI klasie: 1) Якіи пожитокъ приносятъ лѣсы? 2) Море и пустыни — порѣванье. 3) Внутренній и виѣшній относины въ Римѣ по выгнаню королѣвъ.

4) Для чего въ пѣсни Игоря названный есть Олегъ Гориславичемъ? 5) Погѣднѣй и бурнѣй день въ зимѣ. 6) (Семестр.) Выяснити сонъ Святослава въ пѣсни Игоря пѣдѣ взглядомъ рѣчевымъ и языковымъ. 7) Причина чривязанности до родимого мѣстца. 8) Злая сторона зарозумѣлости у молодого человѣка. 9) Що были *Maiores domus* и до якого значѣня внесли ся въ паньствѣ франконьскѣмъ? 10) Правда не втоне въ водѣ — не згорить въ огнѣ (пословица). 11) Послѣдствія пуницкихъ военъ для Римлянъ. 12) (Семестр.) Въ якій способъ Даниилъ Заточникъ усеуде ся склонити князя на свою сторону?

W VII klasie: 1) Въ чѣмъ залежить правдиве щастье человѣка. 2) Причины и послѣдствія крестныхъ походѣвъ. 3) Причины такъ скорого розширена ся Целяму. 4) Ощадный и скупецъ (паралеля характерѣвъ.) 5) Кароль IV яко король чешскій и цѣсарь нѣмецкій. 6) (семестр.) Якій впливъ мають надзвычайныя явленя въ природѣ на совѣть человѣка? 7) Впливъ воевъ на штуку и умѣтности. 8) Добрыи и великѣи дѣла дѣлають человѣка не смертельнымъ. 9) Причины завязаня ся конфедераціи шмалькадской. 10) Въ чѣмъ лежать заслуги Маркіяна Шапкевича для розвою народнои рускои литературы въ Галиціи? 11) Станъ мѣщаньскій и его значѣнье въ державѣ. 12) (семестр.) Якихъ свойствъ жадае Цицеронъ ѳтъ знаменитого вожда — на подѣставѣ бееды до *lege Manilla*.

W VIII klasie: 1) Впливъ природы краю на характеръ и дѣя народѣвъ. 2) Шевченко и Квѣтка (паралеля). 3) Талантъ вырабле ся въ тишинѣ, а характеръ въ свѣтѣ. 4) Лучшій розмысль, якъ замысль. 5) Значѣнье закону нѣмецкого для Польщи и Литвы. 6) (семестр.) Основа оды Горация: *Iustum ac tenacem propositi virum*. 7) Значѣнье Дунаю для Австрій. 8) Кто не поступае напередѣ, вертае ся вепять. 9) Впливъ нападѣвъ Татаръ на культуру Руеня. 10) Значѣнье гѣрць и моря пѣдѣ взглядомъ географичнымъ и климатичнымъ. 11) Що поводовало одорванье соединенныхъ стаѣвъ Америки ѳдъ Англии.

2) *Język francuski w 3 oddziałach po 2 god. tyg.* W I-szym oddziale uczono wymawiania wyrazów i form prawidłowych imion i czasowników przy pomocy ćwiczeń francuskich Świtkowskiego. Co tydzień zadanie domowe i extemporalne. — Na naukę uczęszczało 28 uczniów. W 2 oddziale uczono nieforemności wszystkich części mowy, znaczenia i używania czasów i trybu łącznego, jako też galicyzmów podług wypisów Świtkowskiego. Co tydzień zadanie domowe i extemporalne. Na naukę uczęszczało 10 uczniów. — W 3 oddziale uczono składni rządu, użycia trybu bezokolicznego i imiesłowów przy pomocy ćwiczeń Świtkowskiego, i prowadzono konwersacyę na podstawie lektury. Zadania piśmienne co tydzień domowe i extemporalne. Na naukę uczęszczało 6 uczniów.

3. Historia krajowa w 4 oddziałach dla uczniów III, IV, VI i VII klasy po 1 god. tyg. W III klasie uczono sposobem biograficznym od najdawniejszych zabytków historycznych do roku 1492; uczęszczało 32 uczniów. — W IV klasie tak samo od roku 1492 do 1815; uczęszczało 21 uczniów. — W VI klasie uczono na podstawie chronologii systematycznego rozwoju dziejów krajowych od początków historycznych do roku 1492 z uwzględnieniem stosunków równoczesnych państw sąsiednich; uczęszczało 17 uczniów. W VII klasie tak samo od roku 1492—1815; uczęszczało 16 uczniów.

4) Rysunki geometryczne przez 3 god. tyg. Początkowych uczniów uczono użycia cyrkla, przykładowo i trójkąta na ćwiczeniach konstrukcyjnych z planimetrii; w drugim stadium nauki uczono wykreślenia linii kołowej i elipsy, nakładania farbami i konstrukcyi tak plani- jak i stereometrycznych; w trzecim stadium prowadzono dalej ćwiczenia stereometryczne, wykreślenie linii krzywych i rozpoczęto naukę o rzutach ortogonalnych. Na naukę uczęszczało 47 uczniów.

5) Śpiew w 3 oddziałach przez 4 godziny tyg. W I. oddziale uczono teorii śpiewu na podstawie tablic, wydanych przez nauczyciela Alb. Korytyńskiego przez 2 god. tyg.; w 2 oddziale śpiewu kościelnego podług śpiewnika Kuncyka przez 1 god. tyg.; w 3 oddziale śpiewu cerkiewnego przez 1 god. tyg. Na naukę uczęszczało 86 uczniów.

6) Kaligrafia w 2 oddziałach przez 2 god. tyg. Na naukę uczęszczało 93 uczniów.

F) Statystyka uczniów.

W klasie	Liczba uczniów na początku roku zapisanych	Liczba uczniów na końcu roku szkolnego	Klasyfikacja za 2. półrocie				Przy poprawie egz. na poz. r.		Według wyznania		Według języka ojczystego		Według miejsca pobytu rodziców				
			stopień celujący	stopień I.	stopień II.	stopień III.	do popraw.	nie klas. sytkow.	obstali	nie egz.	obstali	gr. kat.	rzym. kat.	in- skiego	pol- skiego	z Dro- hobyza	z najbl. okolicy
I. A.	37	31	2	17	5	5	2	—	3	9	11	17	11	3	22	8	1
I. B.	30	25	3	10	1	8	3	—	3	13	4	17	4	4	15	8	2
II.	40	37	1	28	3	1	4	—	9	14	13	18	13	6	21	10	0
III.	36	32	1	17	2	5	7	—	3	7	13	13	13	6	19	6	7
IV.	21	21	—	9	3	2	7	—	3	5	8	10	8	3	13	6	2
V.	26	24	1	10	2	7	4	—	3	9	9	13	9	2	13	6	5
VI.	19	17	4	7	—	2	4	—	1	4	7	8	7	2	8	4	5
VII.	16	16	2	7	2	2	2	—	3	7	7	8	7	1	10	5	1
VIII.	13	13	3	8	—	1	1	—	—	6	5	7	6	—	5	2	6
Razem	238	216	17	113	18	33	34	1	28	4	74	111	78	27	126	55	35

P r y w a t y ś c i :

3

2

1

—

—

1

—

—

—

—

1

—

—

2

—

—

—

2

—

—

Wiek uczniów najniższej i najwyższej klasy na końcu roku szkolnego był: a) W I klasie: mających 10 lat — 1 uczeń, 11 lat — 10 uczniów, 12 lat — 20 uczniów, 13 lat — 6 uczniów, 14 lat — 12 uczniów, 15 lat — 5 uczniów, 16 lat — 1 uczeń, 17 lat — 1 uczeń — razem 56 uczniów. b) w VIII klasie: mających 18 lat — 3 uczn., 19 lat — 4 uczn., 20 lat — 2 uczn., 21 lat — 2 uczn., 22 lat — 1 uczeń, 23 lat — 1 uczeń — razem 13 uczniów.

Oplata szkolna wynosiła w całym roku: 2 304 zlot.

W 2 półroczu było uwolnionych od całej opłaty 88 uczniów, od połowy opłaty 10 uczniów, płaciło całą opłatę 120 uczniów. Stypendya wynosiły w całym roku 819 zlot. 90 cent, które 8 uczniów pobierało, mianowicie: jeden uczeń wojskowe w kwocie 150 zlot., jeden z fundacyi Horeckich 90 zlot., 3 uczniów z kar skarbowych po 100 zlot., dwóch z fundacyi ks. Kossaka 90 zlot. 90 cent. i 31 zlot. 50 cent., jeden z fundacyi Głowińskiego w kwocie 157 zlot. 50 cent.

Na zapomogę dla ubogich uczniów wpłynęło w tym roku: od pana Samuelego 1 zł. 20 cent., ze składki zebranej na dwóch balach 34 zlot. i 30 zł. 20 cent., z przedstawienia teatralnego na korzyść ubogiej młodzieży urządzonego 36 zlot. — razem 101 zlot. 40 cent. z których podług wniosków grona 73 zł. 10 cent. na wsparcie chwilowe, 9 zł. 30 cent. na sprawienie książek szkolnych dla uczniów, a 19 zlot. na opłatę szkolną dla najuboższych uczniów użyto; oprócz tego przeznaczyła Rada miejska 101 zlot. 5 cent. wyłącznie na książki szkolne dla ubogich uczniów. Dyrekeya poczuwa się do milego obowiązku, wyrazić niniejszym łaskawym dawcom i dobrodziejom młodzieży za ich ofiarność i trud najszczerze podziękowanie.

Taksy wstępne wynosiły w tym roku 134 zł. 40 cent.; datki dobrowolne na cele biblioteki złożone 130 zł. 60 cent.; z taks za duplikaty świadectw wpłynęło 18 zlot. — razem 283 zlot., które w tym roku całkowity przychód na pomnożenie biblioteki i gabinetów stanowią, ponieważ zakład tutejszy dotąd dotacyi państwowej na środki naukowe nie pobiera.

G) Środki naukowe.

Biblioteka nauczycieli obejmuje obecnie 2116 tomów, 650 zeszytów, 142 ilustracyi, 54 map i 13 atlasów. W bieżącym roku szkolnym przybyły następujące dzieła:

- a) zakupiono: *Latiniſche Stilistik* von Dr. Reinhold Stolz. Sophokles Ajas, Elektra und Antigone von Gustav Wolff. — Corn. Taciti Historiæ von Dr. Carl Haereus 2 tomy. — *Zwei Bücher Satyren des Hor. Flaccus* von C. Kirchner w 3 tomach. *Bibliotheca scriptorum classicorum* i *Bibliotheca philologica* von H. Hermann w 2 tomach. *Ciceronis Cato major* von Nauck. *Ciceronis orationes selectae* von Crusius. *Vergilius* von Haupt. *Cicero Cato major* von Tischer. *Xenophonis Kyropaedie* von Breitenbach. *Taciti Historiæ* von Kiessling. *Ovidii Metamorphoses* von Sibelis. *Historische Syntax der lateinischen Sprache* von Draeger. *Ciceronis de imperio Cn. Pompei* von Richter. *Sophocles: Oedippus tyrannus* von Dindorf. *Consecutio temporum des Cicero* von Lieven. *Cicero de imperio Cn. Pompei* von Gossrau Corn.

Taciti Agricola von Kritzius, Kieperti Imperium romanum. Der vorgeſchichtliche Menſch von Baer, Poggendorfs Annalen der Physik und Chemie, Gymnaſial Zeiſchrift Jahrgang 1875. Gramatyka języka niemieckiego Dr. Eug. Janoty wyd 6te, Wypisy niemieckie tegoż częś 1 4te wyd, Jandaureks Geſebuch für die 5te und 6te Gymnaſialklaſſe 2 tomy, Cwiczenia łacińskie na 3 i 5 klaſę Trzaskowskiego — 2 volum, Zarys dziejów literatury polskiój Adama Kuliezkowskiego, Vergilli opera tom III von Forbiger, Billa Botanika tłumaczenie Łomnickiego, Switkowskiego Wypisy francuskie,

- b) z darowizny: 1) Od Wys. Miniſterstwa Oświaty: Jahresbericht des k. k. Miniſteriums für Kultus und Unterricht für 1875, Sonnenbahnfarte von Dr. Schloſſer ſammt Erläuterung, Systematiſches Verzeichniß der in den Programmen enthaltenen Abhandlungen von Franz Hübl II Theil, 2) od Izby handlowej i przemysłowej: Bericht der Lemberger Handels- und Gewerbekammer für die Jahre 1861—1870 w dwóch tomach 3) Od autorów i nakładeów: Spezialkatalog der Ausſteller von Galizien auf der Weltausſtellung 1873 von Dr. Gintl — 4 exempl. niemieckie i 2 polskie, Gramatyka łacińska Dr. Samolewicza, Zoologia obrazowa Dr. M. Nowickiego, Programów szkół średnich z roku 1875 — 58 zeszytów,

II. Biblioteka dla młodzieży obejmuje obecnie 553 tomów i 26 zeszytów,

W bieżącym roku przybyło:

- a) zakupiono: Mayne Reid: Puszcza wodna, Wymańcy w lesie i pobyt w puſtyni — 3 tomy, Hoffmanna Fryd, Sierota, Przemysłnik, Hrabia i Niedzwiedziarz — 3 tomy, Chęcińskiego: Cuda Oceanu, Gerſtaeckera: Mały Poſzukiwacz złota, Simonina: Świat podziemny, Obrazki z podróży do Tatrów, Schmidta: Trzy Powiaſtki i Ferdynand — 2 tomy, Jul. Vernego: Podmorska Żegluga, Podróż na okolo świata, Podróż balonem nad Afryka i Podróż do środka ziemi — 4 tomy, Der weiße Häuptling von Otto Hoffmann, Des Freiherrn Münchhauſen Reiſen und Abenteuer i Gullivers Reiſen in unbekante Länder von Franz Hoffmann — 2 tomy, Trewendts Jugendbibliothek 16 tomików, David Livingstones: Aeltere und neuere Erforſchungsreiſen im Innern Afrikas i Neuſte Erforſchungsreiſen im Süden Afrikas — 2 tomy, Gallerie hiſtoriſcher Erzählungen von Friedrich Henning — 2 tomy, Andersen's ſämmtliche Märchen überſetzt von H. Denhardt — 2 tomy, Univerſalbibliothek 5 tomików, Vaterländiſche Volksbücher — 1 zeszyt, Zastrows: Der weiße Adler i Aus fernem Zonen — 2 tomy, Aug. Carls: Der junge Abenteuer i Friedrich Gerſtäcker der Weitgeriſte — 2 tomy,

- b) z darowizny: Wycieczki w świat daleki, Wawrzyniec czyli moc religii przez ks. Tomickiego, 90 Powiaſtek dla dzieci ks. kan. Schmidta, Стародавна Теревовля В. Ильницкого, Schutt und Erben von Michael Bürger, Gedichte und Märchen von Wilhelm Hauff Agathon, der treue Führer auf dem Phade der Tugend,

III. Księgozbiór dla ubogich uczniów obejmuje obecnie 143 książek szkolnych, używanych w tutejszym zakładzie, prócz wielu, które już z użytku szkolnego wyszły. Dochód tegoroczny na pomnożenie tego zbioru ſtanowił zaſilek Rady miejskiej w kwocie 101 złot. 5 cent.; z kwoty na zapomoge uczniów przeznaczonęj użyto na ten cel 9 zł. 30 cent.; oprócz tego wpłynęły z fundacyi s. p. Rozalii Jachniewiczównęj odsetki roczne w kwocie 19 złr. 89 cent. — zatem ra-

zem 130 zlot. 24 cent. Z tój kwoty sprawiono następujące książki: Wypisów polskich 13 exempl. Gramatyki Małeckiego 8 exempl. Czytanki ruskiej 11 exempl. Gramatykę łacińską Dr. Samolewicza. Ćwiczeń Trzaskowskiego na 3 klasę 2 exempl. Ćwiczeń greckich Dr. Samolewicza 2 exempl. Chrestomatyi Xenofonta 2 exempl. Gramatyki niemieckiej Dr. Janoty 7 exempl, a Wypisów tegoż części I 4 exempl. Geografii Kluna tłóm. przez Germana i Starkla 10 exempl. Historji powszechnój Sawczyńskiego w trzech częściach 2 ex. Statystyki monarchii austryacko-węgierskiej Dr. Szaraniewicza 6 exempl. Historji powszechnój Dr. Benoniego 2 exempl. Fizyki Staneckiego 4 exempl. Zoologii Dr. Pokornego 3 exempl. Arytmetyki Bączalskiego części I 8 exempl i część II; Botaniki, Billa-Lomnickiego 3 exempl. Ćwiczenia francuskie Świtkowskiego. Słownika grecko-polskiego Węclewskiego 4 exempl. Słownik łacińsko-polski Węclewskiego Tablice logarytmów Köhlera. — Z darowizny przybyło: Wypisów polskich dla I klasy 2 exempl. przez Radę szkolną krajową darowane.

IV. Gabinet fizyczny posiada 214 przyrządów, 30 przyborów do chemii i 30 sztuk narzędzi. — W bieżącym roku sprawiono barometer metalowy Vidiego.

V. Gabinet naturalny posiada 1014 okazów zoologicznych, 804 botanicznych i 800 mineralogicznych, 118 modeli krystalograficznych i 47 ilustracji. W ostatnich latach przybyły zakładowi w darze od Wgo. P. Rychlickiego, właściciela Bronicy, dwa piękne okazy zwierząt: kota z bika (*Felis catus* L.) i lasicy gronostaja (*Mustela erminea* L.), w okolicy Drohobycza upolowane i kosztem tegoż do użytku szkolnego przyrządzone; od Wgo Richtmanna 44 gatunków kamieni i skamieniałości, zebranych w różnych okolicach Galicji; w bieżącym roku przybył okaz orla bielika (*A. albicilla*) przyrządzony kosztem zakładu. — Dyrekcya składa za powyższe dary łaskawym dawcom należyte podziękowanie.

VI Do nanki rysunków posiada zakład 1099 wzorów 75 modeli i 287 przyrządów. W bieżącym roku nie przybyło nic.

H) Egzamin dojrzałości.

Do egzaminu dojrzałości zgłosiło się 12 publ. uczniów i 1 externista. Zadania piśmiennego egzaminu były następujące: 1) Do tłumaczenia z języka łacińskiego na polski zadano z Cicerona Tusculan. disput. ks. I cap. 14 §. 31 do cap. 15 §. 33. 2) Do tłumaczenia z języka polskiego na łaciński z Wypisów polskich tom II część II ustęp pod napisem: Wzrost Persyi i Kartaginy do słów: a okolicznosci czasowe mocno jój pomagały. 3) Z języka greckiego ustęp z Homera Odyssei ks. IX w. 413—448 do tłumaczenia na polski. 4) W języku polskim temat: Wielkie niebezpieczeństwa wydają wielkich ludzi, — objaśnić przykładami z historyi. 5) W języku niemieckim temat: Zuwieferne ist die Geschichte eine Lehrerin des Lebens zu nennen? 6) W języku ruskim: Якін штуки и умѣтности Римляне особливо плакали, а якіи залишали, або съ меньшимъ щастьемъ управляли — и яка тому причина. 7) Z Matematyki: a) Uporządkować i rozwiązać zrównanie: $\sqrt{7x-13} - \sqrt{5x+1} = 12$ b) W ilu latach wzrośnie ludność pewnego miasta z 40.000 na 88.600 mie-

szkańców, jeżeli roczny przyrost $1\frac{1}{2}\%$ wynosi i w ciągu każdego roku 650 obcych mieszkańców w tém mieście się osiedla. c) W trójkącie prostokreślnym wynosi jeden kąt $\alpha=23^{\circ} 15' 30''$ drugi $\beta=107^{\circ} 10' 24''$ a powierzchnia 450 m^2 , jak wielkie są boki jego?

Z powyższych abiturjentów ukończyło 8 wszystkie klasy gimnazjalne w ciągu 8 lat, 2 w ciągu 9 lat, 1 w ciągu 10 lat, jeden uczęszczał tylko do 6 najwyższych klas przez 7 lat, jeden do 5 najwyższych klas przez 6 lat.

Egzamin ustny odbył się pod przewodnictwem c. k. inspektora gimnazjalnego Wgo Ant. Sołtykiewicza od 29 czerwca do 1. lipca włącznie.

Chlubne świadectwo dojrzałości otrzymali: 1) Limbach Józef. 2) Latożyński Władysław. 3) Zalewski Michał. Świadectwo dojrzałości: 1) Blaustein Józef. 2) Jackowski Alfred. 3) Jurkiewicz Kazimierz. 4) Mironowicz Konstanty. 5) Mochnacki Jan. — Jeden abiturjent został przeznaczony do egzaminu poprawczego z łacińskiego języka; 2 reprobowano na pół roku, a dwóch na cały rok.

D) Kronika zakładu.

Rok szkolny 1876 rozpoczął się jak zwyczajnie dnia 1go września wezwaniem Ducha Św. w kościele parafialnym, na którym uczniowie obydwóch obrządków obecni byli. W pierwszych dniach września odbył się egzamin wstępny z uczniami do I. klasy wstępującymi; na 77 uczniów obstało 67 egzamin, a 10 musiano z powodu niedostatecznego przygotowania wywalić. W ogóle przyjęto w tym roku do zakładu 238 publ. uczniów i 3 prywatystów — w porównaniu z rokiem przeszłym o 28 publ. mniej; z końcem bieżącego roku szkolnego pozostało 216 publ. uczniów — w porównaniu z rokiem przeszłym ta sama liczba. Skład grona nauczycielskiego, które z końcem roku szkolnego 1875 11 rzeczywistych nauczycieli, 5 zastępców i 3 pobocznych nauczycieli liczyło, zmienił się na początku bieżącego roku szkol. wskutek odejścia nauczyciela Mikołaja Winowskiego do c. k. gimn. w Brzeżanach i nauczyciela Antoniego Soswińskiego do c. k. gimnazjum Franciszka Józefa we Lwowie; na ich miejsce przeznaczyła Rada szkolna krajowa zastępców Juliana Hewricia z gimnazjum kołomyjskiego i kandydata stanu nauczycielskiego Karola Gajewskiego. Po przybyciu ostatniego rozdzielono na dniu 1-go października 1 klasę na 2 równoległe oddziały i sporządzono nowy rozkład przedmiotów i godzin szkolnych, podług którego nauka szkolna aż do końca marca się odbywała; lecz na początku kwietnia musiano z powodu słabości nauczyciela Michała Żulkiewicza, który dla poratowania nadwątlonego zdrowia od Rady szkolnej krajowej urlop do końca roku szkolnego otrzymał, niektóre zmiany w rozkładzie przedmiotów pozysnąć, aby słabego kolegę zastąpić i naukę szkolną do końca doprowadzić.

Dnia 4. października obchodziło gimnazjum imieniny Najjaśniejszego Cesarza Franciszka Józefa I. nabożeństwem uroczystem w kościele i w cerkwi parafialnej odprawionem.

Pierwsze półrocze zakończono 29 stycznia, drugie rozpoczęto 3 lutego.

Zachowanie się młodzieży w ciągu całego roku było zadowalające; nie zdarzył się w tym roku żaden wypadek wykluczenia.

W 2-gim półroczu zwiedził zakład tutejszy c. k. ministerjalny komisarz Wny A. Maresch w towarzystwie inspektora gimn. Wnego A. Sołtykiewicza badając szczegółowo stan zakładu pod względem naukowym jako też wszystkie jego środki naukowe.

Z końcem roku szkolnego opuszcza tutejszy zakład nauczyciel Józef Sękwicz, przeniesiony na własne żądanie do c. k. gimnazjum w Jaśle. Celem uzupełnienia grona nauczycielskiego, w którym jest obecnie 6 posad nauczycielskich opróżnionych, rozpisala Rada szkolna krajowa konkurs na 2 posady nauczycieli klasycznej filologii.

Rok szkolny zakończono 15 lipca nabożeństwem dziękczynnym w Cerkwi parafialnej i rozdaniem świadectw szkolnych.

K) Ważniejsze rozporządzenia władz szkolnych.

1. Rozporządzenie Wys. Ministerstwa Oświaty z dnia 21. grudnia 1875 do l. 19109 normujące okresy półroczy szkolnych, ferye i czas dziennej nauki szkolnej w szkołach średnich.
2. Rozporządzenie Wys. Ministerstwa Obrony krajowej z dnia 1 marca 1876 l. ²³⁸⁸/₃₀₅ II., mocą którego mogą uczniowie, należący do rezerwy na stosowną prośbę, popartą dowodami uczęszczania do szkół publicznych, odbyć ćwiczenia wojskowe podczas feryi szkolnych.
3. Rozporządzenie Rady szkolnej krajowej z dnia 5 maja 1876 l. 1182, mocą którego mogą być uczniowie przybywający z innej szkoły średniej tylko w razie koniecznego przesiedlania się rodziców lub opiekunów, lub jeżeli uwolnienie od opłaty szkolnej posiadają, od składania taksy wstępnej uwolnieni.
4. Rozporządzenie Rady szkolnej krajowej z dnia 12 maja 1876 l. 3509 nakazuje zachowywać największą ostrożność przy używaniu farb, szczególnie zielonych, zawierających przymieszki trucizn i ostrzegać uczniów przed wysysaniem lub gładzeniem pędzla, zamaczanego w farbach ustami.

L) Ogłoszenie dotyczące przyszłego roku szkolnego.

Wpisy uczniów na przyszły rok odbędą się dnia 29, 30 i 31 sierpnia w kancelaryi gimnazjalnej od 8—12 przed i od 3—6 po południu. Późniejsze zgłaszania się nie będą podług okoliczności uwzględniane.

Każdy uczeń obowiązany jest przynieść do wpisu należycie wypełnione nacyonale, świadectwo z ostatniego półrocza i datek na bibliotekę w kwocie przynajmniej 50 cent.; oprócz tego każdy nowo wstępujący do zakładu metrykę chrztu lub urodzenia i taksę wstępną w kwocie 2 zlr. 10 cent. Wszyscy uczniowie wstępujący do I. klasy muszą się poddać egzaminowi wstępnemu, który się w pierwszych dniach września z religii, języka polskiego, (ruskiego), niemieckiego i arytmetyki podług wymagań w 4-tój klasie szkoły ludowej stawianych odbędzie

— почемъ dopiero остаточне przyjęcie do zakładu nastąpi. W razie nieobstania egzaminu wstępnego zostaną taksa wstępna i datek na bibliotekę zwrócone,

Uczniowie przychodzący z innych zakładów do klas wyższych winni przynieść świadectwo z ostatniego półroczia opatrzone uwolnieniem z zakładu, w którym ostatnie półroczcie przepędzili.

Rok szkolny 1877 rozpocznie się dnia 1. września wezwaniem Ducha Św. w kościele parafialnym o 8 godzinie rano. W tym dniu odbędą się egzamina poprawcze ze wszystkich klas.

Opłata szkolna wynosi za każde półroczcie 8 złotych. i powinna być najdalej do końca pierwszego miesiąca każdego półroczia złożoną. O postępach i zachowaniu się uczniów mogą rodzice każdego dnia zasiągnąć wiadomości w kancelaryi gimnazyalnej; rodziców zamiejscowych zawiadamia się piśmiennie o złym zachowaniu się lub niepomyślnych postępach uczniów.

Uczeń, chcący uczęszczać na naukę któregokolwiek z przedmiotów nadobowiązkowych, winien się wykazać przyzwoleniem rodziców lub ich zastępców, a przyjęty na naukę obowiązany jest uczęszczać na lekcye regularnie i oddawać się jej z należytą pilnością. — Opuszczanie lekcyi i zaniędywanie się w przedmiocie wpływa niekorzystnie na ogólną cenzurę z pilności. — Uczniowie 3 klasy mogą za pozwoleniem rodziców uczyć się francuskiego języka zamiast greckiego; tacy uczniowie nie mogą jednak po ukończeniu 4tej klasy wstąpić do wyższego gimnazjum bez poprzedniego egzaminu wstępnego.

Обвѣщенье дотычаче будучого школьного року.

Вписы учениковъ на будучій школьный рокъ вѣдбудуть ся дня 29. 30. и 31. септя, въ канцелярии гимназіальной вѣдъ 8—12 передъ и вѣдъ 3—6 по полудни. Пѣзвѣщій зголошеня, пѣсля обстановъ, не будутъ увзгляднені.

Кождый ученикъ повиненъ до впису принести належито выповнене націонале, свѣдоцтво зъ послѣднѣго пѣвроча и датокъ на бібліотеку въ квотъ наименьше 50 цент., кромѣ того, кождый нововступающій до закладу, метрику крещеня або уроженя и таксу вступну въ квотъ 2 злр. 10 цит. Веѣ ученики, до I. класы вступаючи, довшні пѣддатися испытову вступному, который въ первыхъ дняхъ версеня зъ религиѣ, языка польского (русского), нѣмецкого, и аритметики, пѣсля вымаганъ въ 4. класѣ школь народныхъ ставляныхъ, вѣдбудеся — почѣмъ ажъ остаточное принятіе до закладу наступитъ. Въ случаетъ необстания при испытѣ вступномъ, такса вступна и датокъ на бібліотеку звернуть ся.

Ученики приходячіи зъ иныхъ закладѣвъ до класъ высшихъ, довшні принести свѣдоцтво зъ послѣднѣго пѣвроча, заосмотрене увдѣльненьемъ зъ закладу, въ которомъ послѣдне пѣвроча перевели.

Рокъ школьный 1877 розпѣчне ся дня 1. версеня возваньемъ св. Духа въ лаг. костелѣ парافیальномъ о 8. години рано. Тогожь дня по полудни вѣдбудуть ся испыты поправчіи зъ веѣхъ класъ.

Оплата школьна выносить за кожде пѣвроча 8 алр. и повинна быти найдалше до кѣнця перваго мѣсяця каждаго пѣвроча зложена.

О поступахъ и захованю учениковъ могутъ родичи каждаго дня засягати вѣдомости въ дирекція гимназіальной; родичей замѣтцевыхъ завѣдомляея о злѣмъ захованю, або о некорыстномъ поступѣ учениковъ, письменно.

Ученикъ хотячій брати удѣлъ въ которѣмбудь зъ предметѣвъ надобовязковыхъ, повиненъ выказатися призволениемъ родичей, або ихъ заступникѣвъ, а принятый на науку, обовязаныи посѣщати лекціи правильно, и заниматься предметомъ прилѣжно. Опущанье лекцій и занедбанье предмета, wpłyвае некорыстно на загальну цензуру зъ пильности.

Ученики 3. клясы могутъ за призволениемъ родичей, учиться французского языка, мѣсто греческого; такіи ученики однакожь, по укѣнченю 4. клясы, не могутъ вступити до высшой гимназіи, безъ попередного испыту вступного.

Rundmachung bezüglich des nächsten Schuljahres.

Die Aufnahme der Schüler für das kommende Schuljahr findet am 29, 30 und 31 August in der Gymnasial-Kanzlei von 8—12 und von 3—6 Uhr statt. Spätere Anmeldungen werden nach Umständen nicht berücksichtigt werden.

Jeder Schüler, der um die Aufnahme ansucht, hat ein gehörig ausgefülltes Nationale, das letzte Semestral-Zeugniß und einen Beitrag für die Bibliothek von mindestens 50 Kreuzern beizubringen; die neu eintretenden außer dem noch den Tauf- oder Geburtschein und die Aufnamstaxe von 2 fl. 10 Kreuzern.

Schüler, welche in die erste Klasse eintreten, müssen sich einer Aufnamsprüfung unterziehen, welche in den ersten Tagen des Septembers aus der Religion, der polnischen (ruthenischen) und deutschen Sprache, so wie aus der Arithmetik nach den in der Volksschule zu stellenden Anforderungen vorgenommen wird worauf erst die definitive Aufnahme in die Anstalt erfolgt. Beim Mißlingen der Aufnamsprüfung wird die Aufnamstaxe und der Bibliotheksbeitrag zurückgestellt.

Zur Aufnahme neu eintretender Schüler in eine der höheren Klassen muß das Zeugniß vom letzten Semester mit der Abgangsklausel seitens derjenigen Lehranstalt versehen sein, an welcher sie das letzte Semester zugebracht haben.

Das Schuljahr 1877 wird am 1ten September mit dem h. Geistamte in der lat. Pfarrkirche eröffnet. An demselben Tage beginnen die Aufnams- und Wiederholungsprüfungen für alle acht Klassen.

Das Schulgeld beträgt halbjährig 8 Gulden und ist im ersten Monate eines jeden Semesters zu entrichten.

Ueber den Fortgang und das sittliche Verhalten der Schüler können Eltern oder deren Stellvertreter an jedem Tage beim Director Auskunft erlangen; auswärtige Eltern oder Vormünder werden vom Zurückbleiben der Schüler in den Studien oder von deren schlechter Aufführung schriftlich verständigt.

Schüler, welche am Unterrichte in den unobligaten Gegenständen Anteil nehmen wollen, haben sich mit der Bewilligung der Eltern oder ihrer Stellvertreter auszuweisen, und sind im Falle ihrer Aufnahme verpflichtet, dem Unterrichte regelmäßig beizuwohnen und sich demselben mit gehörigem Fleiße zu widmen. Des Versäumens der Lehrstunden oder Zurückbleiben in dem Gegenstande wirkt auf die allgemeine Fleißnote nachtheilig ein.

Schüler der 3ten Klasse können mit Bewilligung der Eltern die französische Sprache statt der griechischen wählen; solche Schüler können jedoch nach Abolvirung der 4ten Klasse ohne Aufnahmepfung nicht ins Obergymnasium eintreten.

W Drohobyczu dnia 15. lipca 1876.

Jan Kerekjarto

dyrektor gimnazyum.

